

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1936.

Andra kammaren.

Nr 25.

Fredagen den 17 april.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Föredrogs samt hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 238, angående vissa stödåtgärder för den svenska sjöfartsnäringen.

Vid härpå skedd föredragning av propositionen, nr 234, med förslag till lag om ändring i vissa delar av 8, 10, 11 och 16 kap. strafflagen m. m. lämnades på begäran ordet till

Vid remiss av propositionen nr 234.

Herr **Hagberg** i Luleå, som yttrade: Herr talman! Redan när riksdagen år 1933 beslöt att tillsätta en speciell kommitté för att utreda frågan om den statsfientliga verksamheten, förutsatte jag, att detta skulle giva ökad aktivitet åt de reaktionära krafter i vårt land, som ha intresse av att hålla sig framme vid sådana tillfällen. Dessa farhågor ha tyvärr besannats.

Då betänkandet nu givit anledning till såväl kungliga propositioner som partimotioner, är det anledning att inför den bredaste offentlighet fastslå ett sensationellt och upprörande faktum, att denna utrednings väsentliga anklagelser bygga på rena förfalskningar, antagligen levererade av fascistiska provokatörer eller av polisen.

Jag erinrar om hur i samband med Konrad Hallgrens bekanta avslöjanden om Munckska kåren, om Sveriges fascistiska kamporganisation och dessa organisationers samarbete med polismästare Härleman, inför offentligheten avslöjades hur en enda fascistisk provokatör, Allan Linden, till den svenska fascistledningen levererade en massa falska dokument, som skrämde upp Härleman till den milda grad, att polisen och militärmyndigheterna företogo en regelrätt mobilisering av militären och polisen mot den revolution i Stockholm, som nämnde provokatör utlovat. Om det är samma herre eller andra veta vi icke, faktum är, att de borgerliga och socialdemokratiska ledamöterna i kommittén, motionärerna och regeringen bygga på dokument, som äro förfalskningar från början till slut.

På sid. 250—251 i denna digra utredning heter det till exempel:

»Såsom exempel på den form, vari den kommunistiska spionerverksamheten bedrives, må nämnas följande: Vid en av kommunistiska och andra organisationer anordnad så kallad antikrigskonferens i Stockholm den 22 sept. 1934 antogs enhälligt en resolution, enligt vilken arbetet bland manskapet vid armén och flottan skulle uppdelas i två huvudgrupper, en för allmän propaganda mot militarismen m. m. och den andra bl. a. omfattande informationstjänst, innebärande ett regelrätt system för insamlandet av uppgifter om allt, som rör tjänsten, om truppers politiska sammansättning, lokaliteter i hus och fartyg, beväpningens art och myckenhet, stridssätt och formationer m. m., över beklädnads- och proviantförhållanden, leverantörerna och formerna för leverans av såväl proviant som oljor, bränsle, ammunition och beklädnad.»

Vid remiss av propositionen nr 234. (Forts.)

Detta är en fullkomlig förfalskning, till på köpet en av grövsta slag. Den 22 sept. 1934 hölls nämligen ingen som helst sådan konferens. Den av regeringen tillsatta kommittén har emellertid utan vidare anammat denna historia, vilken väl levererats av fascister, någon nazistorganisation eller politiska polisen. Att man valt just september såsom månad för detta falsarium, beror kanske på, att i september året förut, 1933, ägde en antikrigskonferens rum. Men i intet av de uttalanden, som då antogs, den 27 sept. 1933, finns något liknande. Någon resolution utöver det publicerade antogs inte heller vid detta tillfälle.

Förutom denna grova förfalskning kunna vi exempelvis läsa följande: »I samma ämne må vidare citeras ett uttalande vid en nordisk kommunistkonferens i Köpenhamn 1930. Världsrevolutionens andra och sista skede kan börja på två sätt. Antingen genom att kapitalisterna gripa till offensiven och börja krig mot Sovjetunionen, detta är det bästa (!), eller att proletariatet börjar kampen och sätter hela världen i brand. Tiden för detta är inne, när det kommunistiska partiet är färdigt med sin propaganda, när vänstern inom det socialdemokratiska partiet tagit makten där och när de arbetslösas revolutionära organisationer och idrottsrörelserna äro utbyggda. Visar det sig, att även grannlanden stå beredda, att borgarnas försvarsorganisationer svika och att polisen sympatiserar med oss, är allt klart till aktion. Revolutionen skall helt lugnt börja med en liten strejk, vilken så småningom utvecklar sig till att bli av landsomfattande karaktär och som plötsligt en dag slutar med generalstrejk och allmän arbetsnedläggelse. Då skola de röda gardena, organiserade i olika vapenslag, marschera upp på sina mobiliseringsplatser. Det kommunistiska partiet övertager den verkställande makten, avsätter den borgerliga regeringen och sänder ut parollen: All makt till kommunistiska partiet!»

Detta dokument luktar falsarium lång väg. Möjligen har polisen betalat en förfalskare en hundralapp för den historien, men hur kunna sådana personer, som de socialdemokratiska representanterna i kommittén låta lura sig av en sådan grov förfalskning, vars hela ton och terminologi är främmande för kommunisterna och arbetarrörelsen överhuvud taget, men däremot är ganska typisk för provokationsdokument? Till saken hör, att kommunisterna inte på många år förrän nu i januari 1936 ha haft någon interskandinavisk konferens. »Konferensen 1930 i Köpenhamn» är ett rent påhitt liksom hela dokumentet.

Dessa förfalskningar har man sedan blandat upp med lösryckta citat ur riktiga dokument och med citat ur beslut, som gälla illegala partier och alltså inte ha tillämpning på Sverige o. s. v.

Jag konstaterar, att de svenska jurister och politiker, som genom sitt betänkande sökt skapa en motivering för illegalisering av den svenska arbetarrörelsen, i stor utsträckning bygga på förfalskningar av de slag, som med förkärlek odlats och odlas efter mönster av Hitlerdörets politiska polis och tsarismens ochrana.

I den s. k. statsfientliga kommitténs utredning sammanfattar man anklagelserna mot kommunistiska partiet i följande punkter:

- 1) Partiet är antidemokratiskt.
- 2) Partiet står under Kominterns ledning och kommando.
- 3) Partiet är fientligt mot de s. k. folkvalda institutionerna.
- 4) Partiet undergräver respekten för lagar och institutioner.
- 5) Partiet har revolutionära avsikter.
- 6) Partiet står fientligt mot imperialistiska krig.
- 7) Partiet är landsförrådiskt.

Vid remiss av propositionen nr 234. (Forts.)

- 8) Partiet populariserar Sovjetunionen.
- 9) Partiets fackliga kamp äsyftar ej att ge massorna ekonomiska resultat.
- 10) Partiet är antimilitaristiskt och försvarsnihilistiskt.
- 11) Partiet hopsamlar militärt material för att överbringa till »främmande makt».
- 12) Partiet sprider lögnaktiga uppgifter i syfte att misstänkliggöra statliga institutioner.
- 13) Partiet finansieras utifrån.
- 14) Partiet för en mot samhällets moral och religion undergrävande propaganda.

Låt oss undersöka dessa anklagelser!

Det är riktigt, att partiet eftersträvar upprättandet av den proletära diktaturen för att därmed avskaffa utsugningens system och upprätta ett klasslöst samhälle. Men det är lika oriktigt att ställa den proletära diktaturen i motsats till demokratien som det är att göra en jämförelse mellan de fascistiska diktaturerna och den proletära diktaturen. Vill kommittén för att kunna bevisa sin mening åberopa sig på att kommunisterna själva använda beteckningen »proletär diktatur», så måste den ju också i konsekvensens namn erkänna, att vi om den borgerliga demokratien använda beteckningen »kapitalismens diktatur».

Märkligast är emellertid, att socialdemokraterna i kommittén även gjort sig medansvariga till detta försök att ställa demokratien i motsättning till den proletära diktaturens begrepp. Det är så mycket mera egendomligt, som ett flertal socialdemokratiska partier, främst de franska, spanska och österrikiska, offentligt uttalat sig för den proletära diktaturen som övergångsformen till det socialistiska samhället. I ett förslag till ett den franska arbetarklassens enhetsparti, som Frankrikes socialdemokratiska partis ledning utarbetat, heter det sålunda:

»Proletariatets enhetsparti tillägnar sig den marxistiska uppfattningen om proletariatets diktatur så som den formulerats i kritiken av Gothaprogrammet: Mellan det kapitalistiska och det kommunistiska samhället ligger perioden av det enas revolutionära förvandling i det andra. Däremot svarar även en politisk övergångsperiod, vars stat ingenting annat kan vara än proletariatets revolutionära diktatur.»

Även om den svenska socialdemokratien förnekar nödvändigheten av en sådan övergångsperiod och därmed tar avstånd från marxismen och vissa av sina broderpartier, har den härmed inte ursäktat tilltaget att medverka i försöken att skapa en konstlad motsättning mellan demokratiens och den proletära diktaturens begrepp. Åberopar man våra uttalanden i ena fallet, så måste man göra det i det andra, när dessa ha ett omedelbart samband med varandra. Så definierade Lenin redan 1918 rådsdiktaturen som en avancerad demokrati. Han sade: »Sovjeterna, demokratiens högsta form, till och med mera, början av demokratiens socialistiska form».

Teoretiskt utformades denna tanke redan i mitten av förra århundradet av Friedrich Engels, som gjorde upp räkningen med försöken att renodla demokratien till blott ett politiskt begrepp. Han skrev: »I verkligheten ha dessa ord, demokrati och förbrödring, nu en social mening, i vilken den politiska betydelsen uppgår... Den franska revolutionen var från början till slut en social rörelse, och efter den har en rent politisk demokrati blivit en absolut orimlighet... Demokratien, det är i dag kommunismen. Någon annan demokrati kan numera existera endast i huvudet på teoretiska visionärer... Demokrati har blivit proletär princip, massornas princip.»

Vid remiss av propositionen nr 234. (Forts.)

Engels påvisar i dessa uttalanden, att demokratiens hela begrepp är oupplösligt förenat med begreppet om social jämlikhet, vilket ju för övrigt regeringspartiet redan i sitt namn markerar som målet, nämligen social demokrati.

Praktiskt har denna demokrati redan utformats i Sovjetunionen. Samhällets övertagande av produktionsmedlen, det förhållandet att den ena människans exploatering av den andra upphört, har där banat vägen för en social jämlikhet, en social demokrati, som är det väsentliga i demokratiens begrepp. Under övergångstiden har detta nödvändiggjort en viss begränsning av den politiska demokratin — bland annat få inte partier, som äro motståndare till den ekonomiska ordning, som skapats, finnas.

Detta tillåtes dock hos oss, säges det, och det är riktigt. Men hos oss tillåtas lika litet som i Sovjetunionen inbrottstjuvarna att bilda partier. Sådana partier skulle här strida mot själva den privata äganderättsprincipen. Där emot tillåtes hos oss att bilda partier för värnandet av rätten att exploatera och bestjåla den mänskliga arbetskraften; det stämmer helt överens med borgerliga rättsbegrepp, som bara anse den materiella stölden otillätlig. En socialistisk samhällsordning betraktar emellertid människan som det värdefullaste av allt kapital, och den anser i konsekvens därmed bestjälandet av den mänskliga arbetskraften vara en ändå större förbrytelse än stölden av materiella ägodelar. Därför kan socialismen icke tillåta partier för försvar av den ena människans exploatering av den andra, lika litet som man tolererar att inbrottstjuvarna bilda partier för legalisering av sitt hantverk.

De demokratiska friheterna för Västeuropas arbetare äro ett resultat av deras egen kamp mot de s. k. samhällsbevarande krafterna. Varje utvidgning av de demokratiska friheterna har köpts med stora offer av de arbetande massorna. Om tillkomsten av vår nuvarande författning skriver sålunda landshövdning Edén i sitt arbete »Den svenska riksdagen under femhundra år» bland annat:

»Omstörtningen på kontinenten — 1918 — utlöste i Sverige en utomordentlig rörelse, vari även mer eller mindre revolutionära tendenser inmängde sig, och de svävande författningsfrågorna blevo brännpunkter för upphetsningen. Nu fann regeringen det nödvändigt att omedelbart gå till behandling i dessa frågor för att bringa rörelsen in på lagbundna vägar och bryta udden av alla ytterlighetstendenser . . . Det gällde att handla snabbt för att taga ledningen i det psykologiska ögonblicket.»

Detta officiella erkännande av den revolutionära utomparlamentariska påtryckningens omedelbara sammanhang med demokratiens utbyggande behöver inte kommenteras. Det bör vara alldeles självklart, att kommunistiska partiet vill värna denna demokrati mot de reaktionära krafterna och att det vill ytterligare utbygga densamma. Detta har understrukits av Dimitrov, ledaren för den kommunistiska internationalen vid dess världskongress i somras. Han sade då:

»Som anhängare av rådsdemokratien komma vi att försvara varje tumsbredd av de demokratiska vinningar, vilka arbetarklassen tillkämpat sig under långa års seg kamp, och vi komma att energiskt slåss för deras utvidgande.»

Och Lenin visade på sin tid, att denna kamp för värnandet av demokratin inte står i motsättning till kampen för en verklig demokrati, för socialismen:

»Det vore ett grundligt fel att tro — skriver han — att kampen för demokratin är i stånd att leda proletariatet bort från den socialistiska revolutionen eller att dölja den, att ställa den i skuggan etc. Tvärtom, liksom den segerrika socialismen är omöjlig utan att den fullständiga demokratin för-

Vid remiss av propositionen nr 234. (Forts.)

verkligas, så kan inte proletariatet förbereda sig till seger över bourgeoisien utan att föra en allsidig, konsekvent och revolutionär kamp för demokratien.»

Därmed har jag både teoretiskt och praktiskt påvisat det orimliga i anklagelsen mot kommunistiska partiet för att vara fiende till demokratien och därjämte påvisat, att kommunismen eftersträvar en verklig demokrati och konsekvent vill försvara varje demokratisk position.

Den demokratiska centralismen inom Komintern är en väsentlig beståndsdel i vår världsrörelses hela organisationsbyggnad. Den är baserad på en frivillig disciplin, en disciplin, som i större eller mindre utsträckning är ofrånkomlig i allt organisationsarbete och som existerar i alla organisationer.

Den framställning, som kommittén inklusive socialdemokraterna gör av vår internationella samverkan inom Komintern, är ett försök att kompromettera hela den världsåskådning, som arbetarrörelsen redan i mitten av förra århundradet ville förkroppsliga i den första internationalen. Denna internationalism, som tagit sig uttryck i både fackliga och politiska internationaler, har två grundläggande betingelser — den ena att de förtryckta klasserna i alla länder ha ett gemensamt intresse, kapitalismens störtande, och den andra, att i varje kamp för kortare arbetstid, bättre löner och en högre sociallagstiftning möta arbetarna i varje land ett motstånd, som bottnar i de internationella förhållandena.

Man kan inte utan internationellt samarbete med framgång bekämpa den internationella, fosterlandslösa, ja fosterlandsförrådiska kapitalismen. I de internationella kartellernas och trusternas tid är arbetarklassen förlorad, om den inte internationellt samordnar sin kamp. Kampen mot kriget är i samma grad en nationell och en internationell kamp. Att rekommendera arbetarklassen att nationellt begränsa sin kamp och sin organisation mot en internationell fiende är ett kapitalistiskt intresse. Att rekommendera arbetarorganisationerna en grönköpingsmässig nationell isolering är liktydigt med en rekommendation att avstå från all kamp och för evigt underordna sig.

Den framställning, som kommittén gjort av vår internationals lednings befogenheter, är i vissa avseenden rena karikatyren. Partiernas operativa ledning ligger hos respektive partier helt och fullt. Denna princip underströks särskilt av Kominterns sjunde kongress, där det i uppgifterna för exekutivkommittén säges, att denna skall »lägga tyngdpunkten av sin verksamhet på att utarbeta den internationella arbetarrörelsens grundläggande politiska och taktiska inställning, vid lösandet av alla frågor utgå från de konkreta förhållandena och säregenheterna i varje enskilt land samt i regel undvika ingripande i de kommunistiska partiernas interna organisatoriska angelägenheter» Alldeles oavsett att denna princip är helt i överensstämmelse med kommunismens hela grundåskådning, att arbetarklassens kamp mot bourgeoisien till formen är en nationell kamp och att »proletariatet i varje särskilt land måste först bliva färdigt med sin egen bourgeoisie», äro ju förhållandena i de olika länderna så skiftande och olikartade, att man inte ens teoretiskt kan förutsätta möjligheten av de enskilda partiernas direkta ledande från internationalens centrum, Moskva.

I den mest polisbetonade kampanjen mot kommunistiska partiet har sagts, att detsamma skulle ledas av den ryska statsmakten. Därmed ställer man hela saken på huvudet och försöker förvandla det faktum, att den kommunistiska världsrörelsens idéer och principer erövrat en sjättedel av jorden, där dessa leda den jättelikaste omvandlingsprocess, till dess raka motsats, att det skulle vara den socialistiska rådsrepubliken, som leder den kommunistiska internationalen. Just denna framställnings orimlighet tarvar inte något utförligare bemötande.

Kommittén tror sig förmodligen finna bekräftelse på sina politiska slutsat-

Vid remiss av propositionen nr 234. (Forts.)

ser med det ovederhäftiga påståendet, att — jag citerar — »den ryska representationen i exekutiven är större än något annat lands, och det ligger i sakens natur, att såväl exekutiven som dess verkställande organ komma att behärskas av ryssarna». Detta innebär, säges det vidare, att den ryska statsmakten behärskar internationalen. Man har anledning att förvåna sig över, att kommittén velat blamera sig med att lämna en så ovederhäftig uppgift, som därtill är så lättkontrollerad. Ryssarna ha icke haft och de ha icke nu en sådan maktställning. Av exekutivkommitténs 47 ledamöter äro sålunda endast fyra ryssar. Av de övriga 43 äro fyra tyskar och fyra fransmän. Av exekutivkommitténs 19 presidieledamöter äro tre ryssar, tre fransmän och två tyskar. Av sekretariatets 7 ledamöter är endast en — Manuilski — ryss. Dess ledare är bulgaren Dimitrov och den består dessutom av en tysk, en italienare, en fransman, en finne och en tjeck.

Vi ha redan förklarat, att vi vilja värna de demokratiska friheterna och utveckla desamma vidare. Då de folkvalda institutionerna äro formen och verktygen för den borgerliga demokratiens utövande, söka vi, genom vår propaganda, mobilisera väljarnas stöd. Vi kämpa för en representation i vanlig ordning och använda samma rätt, som alla partier ha, att där framföra våra krav och synpunkter. Ett systematiskt sabotage av riksdag, landsting och kommuner förekommer i dessa dagar främst från de partier, som upphäva sig till domare över oss. Vi anse sålunda, att när väljarmajoriteten röstat mot tullarna, mot AK-systemet, mot godsägarhjälpen och för avrustning, men riksdagen genomför fler tullar, slår vakt om AK, ger mer godsägarhjälp och genomför en militär upprustning, så är detta sabotage och ingenting annat.

Om riksdagen vill lagstifta mot sådana, som nedsätta de folkvalda institutionernas anseende, skall den rikta sig åt rätt håll. Exempelvis kungahuset. I somras vid scoutkongressen, som hölls i riksdagen, kunde sålunda prins Gustaf Adolf å kronprinsens vägnar och under auditoriets jubel vråka ur sig följande klyscha: »Under det här här taket brukar det vanligen pratas mycket men handlas desto mindre, men så går det väl till i de flesta parlamentsbyggnader.» Det förefaller mig, som om riksdagen näppeligen behövde tolerera sådana utmaningar från en tilltänkt svensk konung.

Här föll herr talmannens klubba, varefter talmannen yttrade: »Jag uppmanar talaren att använda lämpligare uttryck.»

Herr Hagberg fortsatte: Jag använde detta uttryck därför, att de uttryck, jag citerade, förefalla mig vara i allra högsta grad nedsättande för parlamentarismens anseende. — Jag vill nu gå över till att säga några ord om vår ställning till lagarna.

Partiet kräver själv nya lagar och förändrade lagar och är sålunda inte i princip motståndare till lagar och institutioner för dessas övervakning. Partiet slår vakt om vissa lagar. Vartill inskränker sig därmed beskyllningen? Jo därtill, att partiet bekämpar lagar, som enligt dess mening äro folkfientliga och reaktionära. Man anklagar oss alltså för att utnyttja samma rätt, som samtliga partier ha och utnyttja, att kämpa mot dåliga lagar och för bättre sådana. Partiet undergräver respekten för vissa lagar, säges det då. Men ett parti, som går till storms mot en ordning, mot ett system, mot vissa lagar, kan inte göra detta utan att samtidigt undergräva respekten för desamma. Kommunisterna, som kämpa för en ny ordning, ett nytt system och nya lagar, kunna bara då föra denna kamp med framgång, när de äro i tillfälle att bevisa orimligheten i den ordning de bekämpa. Kommunisterna nöja sig lika litet som något annat parti med att i sin propaganda bara tala om vad som borde vara, de tala också om vad som är och kritisera detta. Ett

Vid remiss av propositionen nr 234. (Forts.)

land, som utåt skryter med sin yttrandefrihet och tryckfrihet, bör betänka sig, innan det kriminaliserar denna yttrandefrihet.

Ett land, vars främsta officiella kulturrepresentanter i vetenskapsakademien med Nobelpriset belönat den franske diktaren Anatole France, som om den borgerliga lagstiftningen myntat karakteristiken: »I sitt gudomliga majestät förbjuder lagen såväl den fattige som den rike att sova under broarna, att tigga på gatorna och att stjäla bröd» — ett sådant land borde inte beklaga sig om denna prisbelönta karakteristik även hyllas av ett parti inom det-samma.

Kommittén anklagar partiet för att genom revolution vilja omstörta den nuvarande ordningen. Men den nuvarande ordningen, ja alla nu existerande politiska och ekonomiska system äro ju resultat av revolutioner och våldsamma omstörtningar! Så sent som i 1719 års regeringsform — vilken sedan förändrats åtskilliga gånger — fastslogs, att den skulle vara »evärdeligt faststående» med strängt förbud mot varje stämpling till dess »upphävande eller förändrande», men erfarenheterna ha till fullo uppvisat det fåvitska i en sådan inställning.

I föl firade riksdagen det femhundraåriga minnet av ett arbetar- och bondeuppror under de våldsammaste former, en revolution, som lade grunden till vår riksdag. I det stora arbete, om riksdagens femhundra år, som riksdagen låtit utge och trycka, meddelas om mer eller mindre våldsamma revolutioner och statskupper i vårt land; förutom 1434, kuppen 1436, den nya unionen 1440, upproret 1457, dito 1464, dito 1467, förräderiet och kriget 1497, upproret 1501, misslyckad statsomvälvning 1511, dito 1512, dito 1516, unionens återställande 1520, Gustaf Vasas uppror 1521, en serie av uppror till 1529, klockupproret 1531, Dackefejden 1542, upproret 1568 med kungaavsättning, revolten 1589, revolutionen 1592, Sigismunds författningsstridiga diktat 1594, revolutionen 1597, inbördeskriget 1598, statsvälvningen 1600, ständsstriderna 1634—1660, ny regeringsform 1660, enväldperiodens införande 1680, Karl XII:s lagkränkningar från 1699, statskuppförsöket 1718, omvälvningen 1719, misslyckad statskupp 1723, den misslyckade statskuppen 1755, statskuppen 1772, dito 1789, svaret därpå: mordet på Gustaf III, statskuppen med dynastiavsättningen 1809 samt de våldsamma brytningarna 1865 och 1918. Vårt lands historia är alltså historien om revolutioner, statskupper, lagbrott och våldsamma omvälvningar. Vårt lands många författningar ha alltid förbjudit revolutionerna, men de ha kommit ändå, och riksdagen har själv accepterat detta faktum utan att fördöma det-samma.

Alldeles oavsett denna tradition bör det erinras om, att kommittén, som formellt stöd för sitt påstående och krav om undantagsåtgärder, åberopar en snart nittioårig förklaring av Karl Marx och Friedrich Engels, som ansetts riktningssivande för hela arbetarrörelsen och som på sin tid togs till intäkt för attacker mot socialdemokratien. Kommittén citerar denna förklaring, som förekommer i Karl Marx' legala litterära kvarlåtenskap: »Kommunisterna förså att hemlighålla sina avsikter och åsikter. De förklara öppet inför hela världen, att deras mål blott kan nås genom ett våldsamt omstörtande av den hittillsvarande ordningen.» Att socialdemokraterna, som ännu vid högtidliga tillfällen bruka vilja kalla sig marxister, i dag använda Marx' klassiska förklaring som motiv för förföljelser mot vårt parti är minst sagt märkligt. Det är så mycket märkligare som andra internationalen officiellt uppställt revolutionen i de fascistiska länderna som den enda möjliga utvägen för de arbetande massorna. Och det rimmar illa med den förklaring, som deras franska broderparti nyss utfärdat om sina avsikter, där det säges: »Proletaria-

Vid remiss av propositionen nr 234. (Forts.)

tets enhetsparti är ett klassparti med uppgift att i revolution störta kapitalismen och socialisera produktionen och distributionen... Proletariatets enhetsparti vet, att dess mål endast kan nås genom erövrandet av makten i häftig kamp mot borgarklassen. Endast så förintas den borgerliga staten och ersättes av den proletära, genom vilken arbetarklassens diktatur utövas så länge detta är nödvändigt för att bryta kontrarevolutionen...» Ännu ett faktum bör understrykas. Den revolution, som vi kommunister betrakta som oundviklig, är icke en kupp av en minoritet mot majoriteten, såsom de fascistiska statskupperna, utan folkflertalets aktion mot ett minoritetsvälde. Detta markeras redan i kommunistiska manifestet, där det säges: »Den proletära rörelsen är den självständiga rörelsen av det oerhörda flertalet i det oerhörda flertalets intresse.»

Den lagstiftning, som föreslås, riktar sig alltså mot folkflertalet, ty bara detta kan och skall genomföra den proletära revolutionen. Det är ett nytt försök att blåsa liv i en medeltidens s. k. evighetsprincip, som svenska folket självt har trampat under fötterna och historien utdömt.

Kommittén anklagar kommunistiska partiet för att vara motståndare till imperialistiska krig. Anklagelsen är riktig. Kommunisterna äro fiender till alla krig för undertryckande av andra folk. Kommunisterna se i arbetet för fredens bevarande en den allra viktigaste uppgift för de arbetande massorna. Och skulle ett imperialistiskt krig trots allt bryta ut, komma kommunisterna att följa den rekommendation, som den socialdemokratiska andra internationalen gav arbetarklassen vid sin kongress 1912 i Stuttgart: »I fall kriget likväl skulle utbryta, är det en plikt att kämpa för att det snabbt upphör, och med alla krafter sträva därefter, att den av kriget framkallade ekonomiska och politiska krisen utnyttjas till att väcka folkmassornas politiska medvetande och därigenom påskynda det kapitalistiska klassväldets störtande.» Det bör markeras, att detta socialdemokraternas tidigare beslut och denna riktlinje nu tjäna som motivering för att undantagsåtgärder skola inledas mot kommunistiska partiet!

Men kommunisterna äro å andra sidan inte motståndare till alla krig. Ett nationellt frihetskrig, ett krig för försvaret av den nationella oavhängigheten, ett krig mot reaktionen komma kommunisterna att understödja.

Beteckningen landsförrädare har alltid varit ett omtyckt tillhygge av reaktionen mot framstegsvänliga krafter. Då kommunisterna inte ha några andra intressen än de arbetande massornas, kan beskyllningen med samma fog eller med lika litet fog riktas mot dem. Det är de arbetande, som klätt blodig skjorta för Sveriges nationella oavhängighet. Just den svenska arbetarklass, som fått kämpa om varje eftergift från den privilegierade överklassens sida, har tillkämpat Sverige nationell oavhängighet. Det uppror, vars femhundraårsminne riksdagen i fjol firade, var ett arbetare- och bondeuppror med dåtidens arbetare som utslagsgivande. Till och med den konservative historikern Henrik Schüek påvisar detta i sin bok om Engelbrekt, där han om Bergslagens gruvarbetare och hyttfolk skriver: »Redan härav framgår, att befolkningen i ett dylikt gruvdistrikt var av helt annan art än bondeallmogen. Den var vida rörligare, hade lättare att frigöra sig från det dagliga arbetet, som i nödfall kunde ligga nere, under det att bonden icke kunde försumma sitt jordbruk och sina kreatur. Den bestod till en icke ringa del av nyinflyttat folk, 'löskekarlar', som i följd av någon förseelse, ett dråp eller ett slagsmål, måst fly från den egna hembygden. Och ett dylikt folk är alltid mera benäget för uppror än bonden.» Sedan han påpekat, att medeltidens daluppror före Gustav Vasa ingalunda, såsom man tidigare förmenat, utgingo från de egentliga dalsocknarna kring Siljan, utan nästan uteslutande från Bergsla-

Vid remiss av propositionen nr 234. (Forts.)

gen, och att Sturarna, som hela tiden stödde sig på dalkarlarna, varken besökt Siljansocknarna eller fått någon hjälp därifrån, att hjälpen kom från Bergslagen och att övre Dalarna överhuvud taget inte levererat några revoltledare, fastslår han: »Dalupproren få därigenom en annan karaktär, än om man i dem ser utbrott av en till förtvivlan bragt bondebefolkning. Visserligen torde det vara ett alltför modernt uttryck, om man stämplar dem som arbetarrevolutioner, men ett dylikt uttryck kommer dock sanningen kanske närmare än det förra. Ty Bergslagerna voro dock medeltidens enda industrisamhällen, vilkas organisation mera erinrade om städernas än om landsbygdens, och den största kontingent lösa arbetare, fredlöse o. s. v., som vårt land hade, levde dock i dessa distrikt. Det är därför säkerligen mera än en tillfällighet, att det nationella frihetspartiets tyngdpunkt under Sturetiden låg i Stockholms stad och i Dalarnas bergslag, d. v. s. i de orter, där en något så när talrik industribefolkning befann sig.»

Detta uttalande visar med önskvärd tydlighet vilka, som verkligen fört den hårda kampen för vårt lands frihet. Men denna kamp fördes inte bara mot utländska makter utan den fördes också — som det av riksdagen utgivna samlingsverket påvisar — mot den svenska överklassen. Landsförrädarna befundo sig alltid där! Det är dessas efterföljare, dessa som alltid varit beredda att sälja sitt land för att tillgodose egna ekonomiska och politiska intressen, som kasta ut anklagelsen för landsförräderi mot arbetarklassen, arvtagaren till den klass, som tillkämpat sitt land dess nationella frihet.

Finns det för övrigt i gjorda uttalanden någon grund för anklagelsen? Kommittén citerar en artikel ur Norrskensflamman den 7 juli 1934, för övrigt skriven av undertecknad, där det säges: »...kommunisterna står inte i utländska maktens sold. Kommunisterna har lika stor rätt att kalla sig svenskar som någonsin amiral Lindman eller hans korpraler i Norrbottens moderata valmansförbund. Kommunisterna förnekar inte heller den nationella känslan, samhörigheten med sin hembygd, med sina fäders språk, med den nationella kultur, under vilken de upväxt och fostrats. Kommunisterna blir 'fosterlandsförrädare' i kapitalismens ögon därför, att de bekämpar ett orättfärdigt samhällssystem. Kommunisterna blir landsförrädare i de maktägnades ögon därför, att de kämpar för återerövring av den svenska jorden, fabriker och verkstäderna till dem, som är dess rättmätiga ägare — den svenska arbetare- och bondeklassen — ... Vi kommunister är stolta över att Sverige kunnat framskapa män av Engelbrekts resning...» Om återgivandet av detta skall ha någon mening, så måste det väl vara att påvisa en antinationell inställning. Men uttalandet visar ju tvärtom. Det återger ju med all tydlighet det samband, som kommunisterna känna med den nationella kulturen, och visar, att vi inte inta en nihilistisk ståndpunkt i nationalitetsfrågan. Vi betrakta den nationella friheten som ett stort historiskt framsteg, som en betingelse för avskaffande av förhållanden, som bygga på den ena människans exploatering av den andra. Men historien sätte inte punkt där. Utvecklingens nästa steg måste bli ett verkligt folkförbund, en de socialistiska republikernas världsunion, inte den karikatyr av folkförbund, som det nuvarande Nationernas förbund utgör, utan ett förbund av verkligt likställda folk. Endast fria folk, endast folk, som inte förtrycka andra folk, kunna skapa ett sådant förbund.

Vår anslutning till den nationella frihetens idé har sålunda ingenting gemensamt med den borgerliga nationalismen, den smutsiga chauvinism, som hetar folken att för kapitalistiska profitintressen förgöra varandra.

Som en anklagelse, den åttonde, mot kommunistiska partiet anför kommittén, att detta framställer Sovjetunionen som ett mönsterland. Att framställa ett avancerat land som mönster har dock aldrig hittills ansetts straffvärt eller

Vid remiss av propositionen nr 234. (Forts.)

förkastligt i vårt land. Vi ha emellertid inte sagt vad kommittén tillvitat oss. Men vi ha sagt, att rådsrepublikernas union är den internationella arbetarklassens första stora erövring, en garanti för framåtskridandet, en kämpe för fred och folkrikt, det stora beviset för att socialismen inte är en utopi utan någonting genomförbart och bekräftelsen på att man inte bara kan klara sig utan kapitalister utan kan klara sig mycket bättre utan sådana. Vi ha med glädje pekat på Sovjetunionens ekonomiska och kulturella segrar, att det gamla bondelandet blivit Europas främsta industriland, att dess jordbruksproduktion samtidigt förbättrats, att arbetslösheten avskaffats och 7-timmarsdagen genomförts, och vi ha pekat på hur analfabetismen likviderats, hur Sovjetunionen blivit litteraturens, konstens och vetenskapens stora föregångsland. Att Sovjetunionen samtidigt som den kapitalistiska världen skakades av sin hittills svåraste ekonomiska kris, genomlevde det våldsammaste ekonomiska uppsving som världen skådat, ha vi sett som det slutgiltiga beviset för att den socialistiska samhällsordningen inte behöver känna den förbannelse och det barbari, som de bekanta kriserna äro för alla folk.

Den nionde anklagelsen gäller partiet och de fackliga striderna.

Av alla anklagelser finns ingen enfaldigare än den, att i de fackliga striderna mellan kapital och arbete själva striden skulle vara det väsentliga och resultaten det underordnade för kommunisterna. All erfarenhet från den fackliga kampen har visat, att först när arbetarna vinna resultat i sin kamp, stärkes deras målmedvetenhet, deras självkänsla, deras solidaritet med den fackliga organisationen och med dem, vars råd och dåd givit dessa resultat. Där emot skapa nederlagen missämja och modlöshet bland arbetarna, de försvaga organisationen och stärka arbetarnas naturlige motståndare, arbetsgivaren. Kommunisternas ställning kan därför helt kort sammanfattas i ett uttalande från den Röda Fackföreningsinternationalen: »Det är viktigt att strida, men det är viktigare att segra.»

Det har anförts, att kommunisterna sökt skapa social oro i arbetsstrider. I verkligheten ligger det ju så till, att det är arbetsgivarnas och samhällets åtgärder som skapa oro. Att vräka arbetarna från bostäderna, att anskaffa strejkbrytarband, att fridlysa arbetsplatserna samt att kommendera militär och polis till arbetsgivarnas försvar har hittills visat sig vara det egentligen enda med framgång praktiserade medlet för att skapa social oro. Detta är orosanledningen, och den har alltid varit effektiv under hela den svenska arbetarrörelsens verksamhet, liksom den visat sig vara effektiv i varje land. Anklagelsen mot kommunisterna reduceras därmed till att dessa inte velat finna sig i dylika åtgärder utan att protestera. De exempel på våldsamma missnöjesutbrott i samband med lönekampen som kommittén anför, återföra anledningarna direkt till dessa fakta. Riksdagen, som ansett det vara en prisvärd gärning, en gärning värd att celebrera, när Engelbrekts utsvulna folk halshögg fogdarna och brände ned deras borgar, lär inte vara i stånd — alldeles oavsett om det finns ett kommunistiskt parti — att avvärja det utbrott av kollektivt vrede, som fria svenska arbetare känna inför orättvisor, och då framför allt inför det statsskyddade strejkbryteriet. Sådana utbrott ha förekommit långt innan svenska arbetare skapade ett kommunistiskt parti i detta land.

Den tionde anklagelsen gäller kommunisternas ställning till försvarsfrågan.

Redan det som tidigare sagts visar hur oegentlig kommitténs karakteristik av kommunistiska partiet som ett försvarsnihilistiskt parti är. Partiets antimilitära kamp har tagit som utgångspunkt det faktum, att det nuvarande militärväsendet är ett överklassens kampmedel mot arbetarklassen, och att ett

Vid remiss av propositionen nr 234. (Forts.)

förstärkande av detsamma bara ger ökade resurser och möjligheter för dem som försöka dra in vårt land i krigiska äventyr. När kommunisterna säga sig vilja värna landets oavhängighet och demokratin mot yttre och inre fiender, kan det inte samtidigt inta en pacifistisk ståndpunkt. Vi vilja en verklig folkbeväpning, och vi kämpa för det s. k. försvarets demokratisering. Vi vilja överklassens avvärjning men beväpning av de breda folklagren, de enda som kunna och vilja värna freden och friheten.

Det är betecknande att den s. k. antimilitära propagandan, som kommittén finner så förkastlig, ingenting annat avser än att uppfostra ungdomen till solidaritet med sitt eget folk och sin egen klass. Vi erkänna förbrytelsen att vi försöka inpränta hos den svenska arbetarungdomen att den inte skall skjuta på sina anhöriga, sina arbets- och klasskamrater. Det är denna propaganda som kommittén finner så förkastlig.

Kommittén anklagar vidare kommunistiska partiet för att försöka införskaffa uppgifter av hemlig militär natur för att försvaga det egna landets ställning. Det enda »bevis» den har för detta påstående är en förfälskning. Denna förfälskning — jag har redan tidigare erinrat om den, och den uppgives härstamma från en partikongress i september 1930 (partiet höll ingen kongress mellan 1929 och 1933!) — är alldeles orimlig och främmande för den kommunistiska rörelsens hela idévärld. På denna förfälskning är kommittén emellertid beredd att utslunga den oerhörda anklagelsen för spionage!

I fråga om kommunisternas arbete inom krigsindustrien för att vinna dess arbetare är kommitténs s. k. dokument av mer eller mindre tvivelaktigt ursprung. De antydningar som göras om sabotage och dylikt strida helt mot kommunisternas uppfattning om arbetsmetoder och kampmedel. Det är i detta sammanhang alldeles tillräckligt att hänvisa till resolutionen från den kommunistiska internationalens sjunde kongress, där det heter: »Samtidigt varnar kongressen kommunisterna och de revolutionära arbetarna för de anarkosyndikalistiska kampmetoderna mot kriget i form av vägran att göra krigstjänst, i form av s. k. mobiliseringsbojkott, sabotage i vapenfabrikerna o. s. v.»

Med hänvisning till detta tillbakavisar kommunistiska partiet genom mig indignerat beskyllningarna för att vi skulle bedriva spionage eller för att vi överhuvud taget skulle intressera oss för insamlandet av hemliga militära uppgifter.

Den tolfte anklagelsen gäller: partiets s. k. lögnaktiga uppgifter.

Enligt kommittén skulle kommunistiska partiet eftersträva att med lögnaktiga och vilseledande framställningar undergräva tilltron till offentliga institutioner och ämbetsmän. Kommittén finner det orimligt, att det nuvarande systemet göres ansvarigt för påtalade missförhållanden. Kommittén har i särskild bilaga samlat sådana utdrag ur den kommunistiska pressen, som ansetts särskilt anstötliga. Jag återger ur dessa utdrag några exempel och då först ett ur Ny Dag för den 19 december 1934 i anledning av statsrevisorernas då nyligen offentliggjorda berättelse, vilket lyder: »De enskilda ämbetsmännen ha en bred marginal för omfattande manipulationer med den svenska statskassans medel. Då och då kommer något ströfall till allmänhetens kännedom, som visar hur illa det står till med den beprisade hederligheten bland ämbetsmännen. På det militära området ha vi exempelvis den allbekanta Vaxholmskandalen, som slutade med att de värst komprometterade officerarna satt till doms över varandra och frikände varandra. Ur statsrevisorernas tidigare luntor minns vi särskilt de upplyftande historierna från landsstaten i Falun, där nästan hela ämbetsmannakåren hade ledighet för andra uppdrag men ändå fick sina rundliga löner.» Jag behöver här bara tillfoga, att dessa händelser ju blivit officiellt bekräftade.

Vid remiss av propositionen nr 234. (Forts.)

Kommittén anser vidare, att vi prisa brottslig handling, och kommittén anför som exempel i det avsendet följande citat ur Ny Dag för den 22 juni 1934 av centralkommitténs hälsning till Axel Nordström vid dennes frigivning. I detta citat heter det så här: »Ditt parti och din klass behöver dig. Axel Nordström! Kampen går ändå hårdare nu än den gången för tre år sedan, och massornas nöd är ändå långt större efter ytterligare tre års kapitalistisk kris. Lönerna sänkes, understöden sänkes, arbetarrörelsen snöres in i ett nät av nya klasslagar. Ditt parti hotas med illegalitet, borgarklassen förbereder sig till den öppna fascistiska diktaturen och det nya imperialistiska kriget. Men arbetarnas kampvilja har också blivit starkare under dessa år och det gäller att samla denna kampvilja i en stark proletär enhetsfront under kommunistiska partiets ledning. Vi behöver dig för den kampen och främst behöver vi dig för amnesti åt de politiska fångarna, för frihet åt Forsberg och Vall och alla de andra, i kampen för räddning av Thälmann och de andra tappra kämparna för den tyska revolutionen. — Så är Du åter äntligen tillbaka på din plats i kämpaledet, Axel Nordström. Icke endast ditt parti utan hela landets arbetarklass hälsar dig välkommen åter till den kamp, som skall fullföljas till kapitalismens fullständiga krossande och socialismens seger.»

Var och en vettig människa efterspanar förgäves i detta citat något prisande av brottslig handling. Och nu, herr talman, anföres ändå av kommittén detta som ett typiskt exempel för något sådant!

Som exempel på förkastlig antireligiös propaganda återger kommittén följande notis ur Ny Dag för den 27 december 1934: »Kamrat Set Persson höll ett timslångt anförande om prästernas uppgift i det kapitalistiska samhället och om de revolutionära arbetarnas ställning till religionen. Talaren avtackades med kraftiga applåder... Som avslutning spelade ungkommunisterna sketchen Yttersta domen. — — — Sketchen var en utmärkt parodi på den s. k. Yttersta domen och avslutades med Internationalen, sjungen med fart och kläm av hela publiken.»

Man frågar sig, om det är Set Perssons tal om prästernas uppgift som anses brottsligt, så att det inte ens får nämnas i en notis, eller om vår synd består där, att ungdomsklubbister spelat en sketch, benämnd Yttersta domen, som parodierar denna mycket omtalade men ännu ej inträffade händelse. Jag antar, att det är sketchen som är brottslig. Är detta fallet, har det gått baklänges med svensk tryckfrihet även i jämförelse med Karl XIV Johans reaktionära regeringstid, som annars är känd i vår historia för sina många tryckfrihetsmål. Då skrev den tidens kvickaste författare, Henrik Bernhard Palmær, en strålande satir över Linköpings prästerskap under rubriken »Yttersta domen i Kråkvinkel». Denna saftiga och hädiska historia var säkert mera hädisk än klubbisternas lilla sketch och i vart fall mera hädisk än Ny Dags stillsamma referat. Palmær åtalades som bekant och skrev en försvarsinlaga, som var till den grad fräck och hädisk, att åklagarmakten blev utskrattad och Palmær frikänd.

Men detta skedde som bekant på 1840-talet. Sedan dess har ju demokratien gått framåt i oanad grad, om man får tro vad som sägs. Huruvida denna utveckling illustreras av det faktum att regeringens kommitté nu vill fridlysa till och med yttersta domen i statsskyddets missbrukade namn kan ifrågasättas.

Kommittén har samlat vissa uttalanden ur den kommunistiska pressen, som närmare ange vad man vill förbjuda genom skärpningen av tryckfrihetsförordningen. Jag antecknar några typiska s. k. samhällsfientliga rubriker ur Ny Dag, som kommittén återger. Den första lyder: »30 reformistpampar förskingrade 2,181,000 kronor. Ändå är det bara en del av de fackliga försking-

Vid remiss av propositionen nr 234. (Forts.)

ringarna. Ett viktigt kapitel i den reformistiska korruptionens karaktäristik.» Man röres, herr talman, av kommitténs ontanke om förskingrarna, vilka genom kommitténs insats få ett sent och oväntat erkännande! I en annan rubrik heter det: »Här måste man svälta och leva sämre än djur. En flammande anklagelse mot 'arbetarstyrets' fattigvård i själva Soc.-D. En polishund får 50 kronor i månaden, familj på tre personer 63 kr.» Som synes äro själva sakkuppgifterna hämtade ur regeringsorganet. Ett återgivande av regeringsorganets uppgifter är alltså någonting samhällsupplösande!

En annan rubrik: »Erbjuden sanatorievård — inga respengar. Arbetarstyret utmärker sig. 'Bryr mig inte om det', heter det vidare. Den sista satsen är ett uttalande av en fattigvårdstjänsteman, och naturligtvis blir återgivandet av detta någonting samhällsfientligt liksom relationen av själva saken!

En annan rubrik lyder: »Dog av svält i det 'arbetarstyrda' Stockholm, 27-årig kvinna på Söder, som inte i längden kunde leva på beskedet: Kom igen nästa vecka. Vad har de anklagade att säga till sitt försvar?» Själva saken bestrides inte. Det samhällsfientliga består följaktligen däri, att man blottar själva fakta i den kommunistiska pressen!

En annan rubrik lyder: »Slakta kreaturen och häng dig själv! 'Rådet' till de arbetslösa i Gällivare landsbygd. Bakgrunden till hungermarschen.»

Och slutligen en annan: »40 öre per dag och person. 'Jag struntar i om barnen svälter ihjäl.'» Detta sistnämnda avsåg ett yttrande, som skulle ha fälltts av en ledamot i A. K. i Njurunda.

Om något är samhällsfientligt, herr talman, så måste det vara att det finns tjänstemän som överhuvud taget kunnat fälla de citerade uttrycken. En uppgift för en sann samhällsbevarande verksamhet borde därför vara att ta itu med sådana omänskliga övervakare av den allmänna fattigvården och arbetslöshetspolitiken. Men kommittén föredrar en annan väg. Den slår vakt om missförhållandena genom att föreslå åtgärder som förbjuda deras offentliggörande. Den vänder sig alltså mot kritiken av sociala missförhållanden! Därför att den kommunistiska pressen bevakar de fattigas och de mest rättslösas intressen vill man sätta munkorg för densamma.

Påven i Rom anses som bekant vara helig och oantastlig, men eljest bruka ju de stora få vänta tills de lämnat jordelivet innan de förklaras för helgon. Kommitténs och regeringens strävan att i statsskyddets missbrukade namn heligförklara officerarna, ämbetsmännen och kommunalbyråkraterna visar en tilltagsenhet, som inte ens den katolska kyrkan kan uppvisa maken till.

Komma vi så till frågan om finansieringen av partiet.

Det anföres som ett argument mot partiet att detta skulle mottaga understöd från den kommunistiska internationalen. I verkligheten ligger ju saken så till att de anslutna partierna betala in medlemsavgifter, som uttaxerats i vanlig ordning. Att dylika inkomster sedan användas för att i viss mån bisträcka de svagare partierna och de partier som arbeta under de svåraste förhållandena är en alldeles självklar sak. Det är ju i stil med det övriga att kommitténs kronvittne i frågan är en tysk polisagent anställd hos hemliga tyska statspolisens.

Vad Sveriges kommunistiska parti beträffar arbetar detta under svåra förhållanden på grund av kronisk fattigdom. Det finansierar hela sin verksamhet genom svenska arbetares aktiva understöd. Så insamlade exempelvis de norrbottniska arbetarna enbart under två veckor sommaren 1930 52,000 kronor till sin tidning, Norrskensflamman. Varje år sedan dess ha dessa arbetare insamlat 10,000, ja t. o. m. 20,000 kronor. Motsvarande insatser ha partiets medlemmar i andra landsändar också gjort för sina tidningar. Detta bevisar dels

Vid remiss av propositionen nr 234. (Forts.)

partiets livskraft och förmåga att stå på egna ben, dels dess medlemmars ständigt offerberedda idealitet och dels hur fåfängt det är att med polisåtgärder söka förhindra ett sådant partis verksamhet.

Sveriges historia har som bekant betecknande exempel på hur politiska riktningar låtit sig finansieras av utländska makter. När hattpartiet på sin tid överöstes med franska pengar för att Sverige skulle gå ut i krig mot dåvarande Ryssland, köpte som bekant Ryssland det svenska mösspartiet för att detta skulle motsätta sig kriget.

I dag är det påtagligt att vissa svenska partier stå direkt i utländsk makts sold och finansieras av denna. I annat sammanhang har jag riktat uppmärksamheten på, hurusom den tyska statens propagandaväsen står i direkt kontakt med de svenska nazistiska partierna. Den tyska staten finansierar indirekt vissa borgerliga svenska tidningar genom en omfattande annonsering och det uppges, att en stor huvudstadstidning genom tysk hjälp erhållit en ny press. Den nazistiska rörelsen är begränsad till ett fåtal länder och hämtar både ekonomisk och politisk kraft från den tyska staten, som leder densamma genom sina organ. Som bekant har den tyska statsförfattningen fastslagit, att staten och det nationalsocialistiska partiet är ett begrepp.

Den kommunistiska rörelsen däremot består av ett sjuttiotal partier. De betrakta sig som naturliga arvtagare till den rörelse som Marx och Engels skapade redan för ett nittiotal år sedan. Den är en international i detta ords verkliga betydelse. Skillnaden är påtaglig.

Om kommittén vill ta itu med landsförrädisk verksamhet får den alltså vända sig åt ett annat håll. När exempelvis framskjutna officerare i tysk-svenska föreningen lyckönska Hitler till ett fördragsbrott så är detta en allvarlig sak, som bör diskuteras ur landets säkerhetssynpunkt. När denna förening, i vilken även kungahuset är representerat, gentemot Tjeckoslovakiet understöder de aggressiva tyska erövringskraven, beträder den för vårt land farliga vägar. När, enligt vad tidningen Social-Demokraten i fjol skrev, en junta inom generalstaben rekommenderat svenskt ingripande på Finlands sida i ett tänkt krig mot Sovjetunionen, så är detta icke ett svenskt utan ett tyskt intresse. När aktivisterna under världskriget sökte dra in Sverige i kriget på Tysklands sida bedro de en landsförrädisk verksamhet, som naturligtvis kan överblickas och värderas mycket lättare i dag. Praktiskt visar det sig alltså, att landsförrädarna måste sökas på annat håll än inom arbetarrörelsen, detta alldeles oavsett om deras verksamhet finansieras från utlandet eller icke.

Synnerligen anmärkningsvärt är att vårt lands för närvarande starkaste fascistiska parti, som här i riksdagen representeras av Nationella gruppen, inte ansetts statsfientligt av kommittén. Och ändå är detta parti officiellt stämplat som ett fascistiskt eller nazistiskt parti. I landshövding Edéns sammanfattning av riksdagens 500-åriga historia läsa vi sålunda: »— — — dock utträdde 1934 tre medlemmar av andra kammarens lantmanna- och borgareparti, vilka orienterat sig till den från Tyskland inplanterade nationalsocialistiska rörelsen, och konstituerade sig som Nationella förbundet.» Då detta dokument, som ju betraktas som officiellt, direkt stämplar Nationella förbundet som ett nationalsocialistiskt parti, vittnar detta på sitt sätt om kommitténs »objektivitet» eller skola vi säga »blygsamhet», då den ju inte med ett ord berört denna antidemokratiska och författningsfientliga rörelse. En av denna rörelses främsta medlemmar i andra kammaren, kapten Meyerhöffer, förklarade för inte så länge sedan enligt ett icke dementerat referat i en socialdemokratisk tidning: »Jag har svurit trohet till kung och fosterland men aldrig till demokratien.» Han kan näppeligen vara okunnig om att demokra-

Vid remiss av propositionen nr 234. (Forts.)

tien, sådan den nu är, är en väsentlig del av den svenska grundlagen och författningen. Det måste under sådana förhållanden anses ytterst anmärkningsvärt att sådant folk kan stå i svenska statens tjänst. Men det är ännu mera anmärkningsvärt att den statsfienliga kommittén gör sig solidarisk med en sådan rörelse genom att ignorera dess existens.

Kommittén erkänner själv, att kommunisterna äro motståndare till individuell terror, men den vågar i samma ögonblick påstå, att kommunistiska partiet skulle vara anhängare av vissa våldshandlingar mot politiska motståndares möten, och att partiet i sin verksamhet skulle åsyfta ett systematiskt användande av våld. Dylika orimliga och vettlösa framställningar kunna bara åsyfta att ge större eftertryck åt kraven på de demokratiska friheternas inskränkande. Eljest borde det vara uppenbart att kommunistiska partiets nuvarande styrka mycket väl möjliggör en omfattande våldsverksamhet, som skulle ge svenska myndigheter och domstolar nästan dagligt arbete om den praktiserades. Fakta i saken visa hur kommittén sökt renodla vissa ströfall till en tendens, ströfall där igenstädes kunnat påvisas en medveten strävan från kommunistiska partiets sida. Ändå vågar den socialdemokratiska regeringen göra denna tendentiösa framställning till grundval för en proposition om lagskärpning!

Vår nuvarande historia och vår litteratur ära många tidigare revolutionärens minne och verksamhet. Man behöver bara påminna om namn sådana som Engelbrekt, Sturarna och Gustav Vasa, för att inte tala om K. J. Adlercreutz, vars revolt avsatte en hel dynasti och gav oss vår nuvarande grundlag. Att kommittén betraktar gamla tiders revolutionärer med helt andra ögon än nutidens är förstäeligt, men att därför åsätta de senare den kriminella hallstämpeln vittnar om en så reaktionär illvillighet och historisk fördomsfrihet att man i det längsta vägrar tro, att något sådant som detta skulle ha varit möjligt.

Regeringen har tagit kommitténs förslag om skärpning av 1906 års strafflag till utgångspunkt för en proposition, för ytterligare inskränkning av de sista resterna av militärmanskapets medborgerliga rättigheter i politiska frågor. Det gäller nu alltså en ytterligare skärpning av den 1906 skärpta s. k. socialistlagen av 1889. Det är bara några år sedan den svenska socialdemokratien dundrade mot denna socialistlag och mot skärpningen av densamma. Så sent som 1929 skrev sålunda vår nuvarande statsminister, Per Albin Hansson: »Socialistlagens skärpning under dess sextonde år på tillskyndan av den liberala regeringen är ett sorgligt vittnesbörd om, hur på sina håll känslan för friheten förslappats. De gamla bondehövdingarnas sunda och rätta instinkt drev dem att värna om folkfriheterna . . . För 1880-talets liberaler var friheten den stora lidelsen. En del av de gamla bondehövdingarna gingo till historien med frihetskämpens glans över sig, andra åldrades i riksdagen och stodo till sist bland reaktionärerna. Genom 1906 års förslag satte liberalerna en ful fläck på sin frihetssköld och gävo reaktionen ett handtag . . .»

Det är så sant som det är sagt. Men denna fula fläck är den socialdemokratiska regeringen beredd att än mer förstora. Kanske man bör göra en liten reservation för herr Olof Olsson. Han ställer sig visserligen bakom anklagelserna mot kommunistiska partiet, men han reagerar mot kommitténs tendenser och framför allt mot begränsningen av militärmanskapets få återstående rättigheter. Han säger sig vara »tämmligen främmande» för »den samhällssyn som lett kommittén i dess arbete». Han håller — jag citerar — »dessutom före, att den kommunistiska förkunnelsen inte enbart är en våldspredikan» — tänk så snällt! — »och att verkningarna av denna förkunnelse i vårt land under kommitténs villiga händer fått en framställning i övernatur-

Vid remiss av propositionen nr 234. (Forts.)
lig storlek.» Han konstaterar vidare redan nu en oerhörd konsekvens av tidigare lagstiftning mot antimilitär propaganda. »Disciplinstraffen ha övergått — säger han — »till att bli politiska straff — straff för åsikter.» Han säger vidare, att genom att disciplinupplösande propaganda också kan förvandlas till »statsfientlig» ha myndigheterna »utmärkta tillfällen» att förfölja den politiska åskådningen under sken av att skydda disciplinen för upplösning. Han visar också varhän denna lagstiftning leder, och nu citerar jag ännu en gång: »Man börjar med förbud mot kommunistiska och antimilitaristiska tryckalster — jämte visitationer — inom administrationsområdet samt förbud, spioneri och angiverisystem i fråga om farliga möten utanför detsamma. Detta visar sig sakna effektivitet; man måste gå vidare. Man rensar grannskapet av förlägningsorten något mera rationellt genom att ge befälhavaren rätt att bestämma gränsen för grannskapet. Men inom detta område kan det finnas kaféer och andra näringsställen, som kanhända äro fullt så skadliga för lydnapplikten som mötena; man måste följaktligen gå vidare och sörja för att dylika ställen försvinna. Så långt har kommittén hunnit. Det är emellertid inte så enkelt att hålla reda på alla sådana möten, som på giltiga grunder kunna antagas bli farliga; det är väl då enklare att generellt förbjuda 'allt hållande av föredrag'.» Alltså funderar en reservant på att gå vidare. Och under tiden ser man bort från det rent underliga, att de värnpliktiga i de allra flesta fallen straffas för att de höra på sådant, som inte är straffbart att tryckas.

Någon kommentar till denna socialdemokratiska dom över regeringens propositioner anser jag vara fullständigt överflödigt.

Jag kommer så till den sista anklagelsen, den som rör kommunisterna och deras undergrävande av samhällsmoralen.

Man anklagar oss för att söka »omskapa arbetarmassornas ekonomiska, moraliska och religiösa föreställningar». Vad de ekonomiska föreställningarna beträffar så är det inte bara kommunistiska partiets förtjänst att den svenska arbetarklassen sedan gammalt betraktar det nuvarande produktionssystemet som ett kapitalistiskt exploaterande av flertalet i det ringa fåtalets intresse. Men kommittén har utan tvivel en viss förtjänst däri, att den lyckats få socialdemokrater att uttala sin förkastelsesdom över denna arbetarklassens inställning.

Det är naturligtvis riktigt att den officiella uppfattningen om moral i åtskilliga punkter strider mot arbetarrörelsens. Vi anse ett anhopande av rikedomar på ett fåtals händer, som blott kan ske genom att massorna hållas i fattigdom, vara någonting högst omoraliskt. Men ur det kapitalistiska samhällets synpunkt är detta moraliskt i högsta grad. Vi ha ännu icke glömt hur Ivar Kreuger i hela den svenska borgerliga pressen framställdes som sitt lands störste son och hur han kunde disponera statskassan för sina manipulationer.

Vi anse strejkbryteriet omoraliskt, men det är ingen hemlighet att samhällets moral upphöjt det smutsiga strejkbryteriet till samhällsbevarandets högsta dygd och anført en rad så kallade moraliska skäl för detta strejkbryteri.

Mot den borgerliga egoismens moral sätta vi arbetarklassens solidaritetsmoral, och vi beklaga oss inte om kommittén, inklusive två socialdemokrater, finner detta förkastligt.

Vad beträffar arbetarmassornas så kallade religiösa föreställningar, eller bättre uttryckt, deras antireligiösa inställning, så är det verkligen att göra kommunistiska partiet allt för stor ära, om man anser denna inställning vara en frukt av vår verksamhet. Arbetarrörelsen har nämligen nästan alltid varit anti-

Vid remiss av propositionen nr 234. (Forts.)

religiös, även om en del bemärkta företrädare numera låta fotografera sig på Frälsningsarméns plattform med psalmbok i händerna. Arbetarna envisas att inte vilja tro på den gamla judiska skapelsehistorien, som klarades av på sex dagar. Det stämmer otvivelaktigt dåligt med den utvecklingslära som våra statsunderstödda universitet och högskolor proppa i lärjungarna. Arbetarna tro inte på den vackra legenden om jungfrun som födde ett barn och ändå förblev jungfru. Kort sagt: arbetarna och vårt parti ställa sig på den ståndpunkt i dessa frågor, som intages av den moderna vetenskapen. Däri består vår förbrytelse.

Det kanske ändå inte skadar att påminna om att förföljelsen för irreligiositet inte precis är den statsfientliga kommitténs uppfinning. Den har gamla anor och söker sitt upphov långt tillbaka, före medeltidens mörka natt. Den har med lika stor framgång praktiserats mot romarväldets kristna martyrer, mot katoliker och protestanter, mot buddhister och mohammedaner som mot arbetarrörelsen. Och just nu kan det vara befogat att påminna om vad Nya Dagligt Allehanda skrev i början av 1889 mot den svenska socialdemokratien. Tidningen skrev: »Man äger icke rätt att längre blunda för denna lagstridiga rörelse, av vilken farorna för varje dag ökas och vilken, innan det bliver för sent, måste på lagstiftningens väg stävjas. Vi äro ock, efter vad som hänt, övertygade om att regeringen skall låta sig angeläget vara att omedelbart och med kraft gripa in för att göra slut på en samhällsfientlig rörelse, som fräckt sticker upp sitt huvud mot lag och religion och som hotar att helt och hållet undergräva hela samhällsordningen.»

Männe icke Hjalmar Branting skulle vända sig i sin grav om han såge hur den gamle hedningen Olof Olsson och f. d. arbetaren Karl Bergström nu på grund av denna antireligiösa åskådning diskutera undantagsåtgärder mot kommunistiska partiet bl. a. till följd av dess antireligiösa åskådning?

Jag har med avsikt använt ordet åskådning därför att vår praktiska antireligiösa verksamhet fått maka åt sig för de aktuella sociala frågorna. Man kan för övrigt inte beröva arbetarna vad de inte ha. De äro i allmänhet inte religiösa, och ett arbete för att befria dem från denna obefintliga religiositet vore ju bara att slå in öppna dörrar. Det är emellertid uppenbart, att om de krafter inom socialdemokratien, som nu eftersträva att sätta Israels Gud i stället för den vetenskapliga socialismen i högsätet, skulle vinna någon framgång, skulle detta utlösa en skärpt aktivitet av oss på området i fråga.

Vår praktiska kamp riktar sig i dag därför närmast mot utanverken. Den syftar till statskyrkans avskaffande och genomförandet av en verklig religionsfrihet i den meningen att den statsmonopoliserade kyrkans maktställning undergräves. Och ännu befinna vi oss som bekant i sällskap med regeringspartiet i det programmatiska kravet på statskyrkans avskaffande.

Hur godtyckligt förslaget om rätt för Svea hovrätt att förbjuda partiet är, framgår bland annat därav, att man utan behov av någon bevisning kan göra partiet ansvarigt för inträffade händelser, alldeles oavsett om detsamma tagit någon befattning med dessa. Man behöver bara anta, att en handling »framstår som ett naturligt resultat» eller »en yttring» av partiets syften och strävanden, så har man den juridiska förutsättningen klar. Vilken utomordentlig fullmakt skulle inte reaktionära myndigheter ha däri i dessa dagar, när det knappast inträffar någonting allvarligt utan att kommunisterna göras ansvariga därför! När Erik Jansson dömdes i Tyskland var genast en del av den svenska borgerliga pressen redo att ge de svenska kommunisterna, ja, t. o. m. regeringspressen ansvaret därför.

I samma spår har kommittén fullföljt sin bevisning mot kommunisterna. Den har fått tag i ett flygblad från 1905 års ryska revolution, den har sparat

Vid remiss av propositionen nr 234. (Forts.)

upp en bok utgiven i ett annat land än vårt för många år sedan av en författare vid namn Neuberger och som handlar om olika uppror, den tar upp AK-strejker, stenkastningar, utvisade utlänningar, ja, till och med noveller för att bevisa vad den vill. Med sådana metoder ges det inga gränser för vad man kan bevisa.

Så har den i statskyddets heliga namn kokat ihop en soppa av de mest olikartade ingredienser från skärpt sedlighetsövervakning och pilsnerdricksrestriktioner, lögnbestraffning, skärpt karantän för värnpliktiga, mötesspionage och så kallat mötesskydd, åsiktspatent för vissa statsanställda i prima helsvensk wallenbergsk stil, civilas inordning under krigsmakten för medborgarnas fullkommade fram mot den militära standardtypen, till handelsrättigheternas monopolisering i generalstaben och flera års tukthus för upprätthållande av ett parti, som Svea hovrätt samt »opolitiska representanter» finna ha en opassande åskådning.

Och allt detta gör man under samtidiga högst konventionella bugningar för den personliga friheten, tanke-, yttrande- och församlingsfriheten liksom i Tyskland eller varför inte i Finland, som ju varit det speciella objektet för kommitténs intresserade studium. Ingen bestrider att Hitler är anhängare av personlig frihet — för sig själv och sina gelikar. Ingen betvivlar hans omtanke om yttrandefrihet — för sig själv. Ingen ifrågasätter tryckfriheten i Tyskland — för den nazistiska pressen. På samma upphöjda plan ligga kommitténs deklarerade sympatier för frihetsidealen.

Ett hundratal riksdagsmän och nästan hela den svenska pressen ha indignerat protesterat mot den upprörande domen över den svenske sjömannen Erik Jansson. Fem års tukthus för att ha gått i land med en så kallad statsfientlig skrift anses orimligt och — säger man — »motsvarar inte svensk rättsuppfattning eller rättspraxis». Men samma protestanter remittera i dag en kunglig proposition, som rekommenderar utdömandet av ett års fängelse för civil eller värnpliktig, som exempelvis beträder en kaserngård med en skrift, som enligt officerarnas mening är disciplinupplösande, den må i övrigt vara hur legal som helst. Det är visserligen ännu en bit kvar till Erik Janssons fem år, men å andra sidan få vi inte glömma bort, att det inte behöver vara olagligt att trycka eller läsa samma skrift.

Vi marschera raskt på väg till tredje rikets rättsförhållanden, om vi skola följa kommitténs och regeringens för att nu inte tala om vissa motionärers rekommendationer. Detta blir att i stället för demokrati och en viss laglighet sätta diktatur och godtycke. Detta är den lagliga vägen för att i vårt land genomföra en fascistisk diktatur, som kommer att rikta sig mot hela den svenska arbetarrörelsen. Detta är att låta demokratien begå självmord av fruktan för döden.

Jag stämplar därför kommitténs högst officiella betänkande som en politisk smådeskrift, inspirerad av vårt lands och andra länders reaktionära tidsströmningar, en godtycklig hopstuvning av förfalskningar, pekoralistiska utgjutelser och riktiga citat. Det bedrövliga är att denna tragikomiska polis-historia redan resulterat i några kungliga propositioner i stället för att blott tjäna eftervärlden som studium ifråga om skrupellösheten hos våra dagars reaktion samt det dokumenterade föraktet för sanning och frihetsidéer. Ett liknande dokument, nämligen propositionen om 1889 års socialistlag, gavs så sent som 1929 följande karakteristik av nuvarande statsministern, en karakteristik som inför historien också kommer att framstå lika målande ifråga om den statsfientliga kommitténs betänkande och de motioner och propositioner, som detta betänkande givit upphov till. Han yttrade då:

»Det skulle väl närmast vara att sudda ut tidsbilden om man inlät sig på

Vid remiss av propositionen nr 234. (Forts.)

några kommentarer till den Öhrbomska motiveringen. Den ger i all sin, från en senare tids synvinkel närmast pekoralistiska karaktär, något av den stämning, i vilken den svenska socialistlagen blev till. Även om en god del av denna stämning alltjämt lever kvar hos de verkliga kalkborgarna, måste dock för vår tids människor intrycket av 1889 års regeringsproposition om en socialistlag te sig som något slags social stenålder.»

Ja, den domen är hård och välförtjänt, och den passar bra som karaktäristik på vad som nu behandlas. Jag bara beklagar, att pekoralisternas, kalkborgarnas och de sociala stenåldersmännens renässans skulle som förutsättning ha en arbetarregerings feiga undfallenhet för de krafter som efter tyskt och finskt mönster äro i färd med att modellera om den svenska författningen.

Herr talman! Jag har ansett mig förpliktad att avgiva denna deklARATION, när kammaren nu går att remittera denna och följande proposition till vederbörande utskott för grundlagsenlig behandling.

Vidare anförde:

Herr Bergström: Herr talman! Jag har icke tagit till orda för att ge mig in i någon allmän debatt med herr Hagberg i Luleå rörande de mångahanda ting som han här utsvävat kring i en och en halv timme. När denna fråga återkommer från utskottet, blir det tillfälle att göra upp om en hel del av de saker som herr Hagberg här har berört. Jag skulle emellertid vilja vädja till utskottet att undersöka de anklagelser som herr Hagberg riktat emot kommittén för dokumentförfalskning o. dyl. Jag är för min del förvissad om, att en prövning i det avseendet från utskottets sida kommer att vederlägga herr Hagbergs anklagelser i allt väsentligt.

Jag tänkte emellertid, herr talman, också göra ett påpekande med anledning av det väsentliga i herr Hagbergs framställning. Detta utgjordes huvudsakligen av en kritik emot förslaget om rätt för domstol att upplösa partier, som genom sin verksamhet visat sig farliga för den allmänna rättssäkerheten i landet. Jag vill fästa uppmärksamheten på att den proposition, som i dag remitteras, icke upptar något sådant förslag. Justitieministern har avisat detta förslag från kommitténs sida, ett förslag som vi socialdemokratiska ledamöter i kommittén reserverat oss emot. Det synes mig som om det hade varit lämpligare att herr Hagberg levererat sin långa predikan vid det tillfälle i januari månad, då de borgerliga partiernas motioner, vilka upptogo kommitténs huvudförslag, nämligen rätt för domstol att upplösa partier, remitterades. Visserligen finnas i regeringens proposition en hel del detaljförslag från kommitténs sida som herr Hagberg nu kunnat anknyta till, men det väsentliga i herr Hagbergs anförande rörde sig dock om detta förslag, som syftar till att undertrycka ytterlighetspartier, ett förslag vilket som nämnts icke upptagits i regeringspropositionen.

Jag kan icke finna någon någon förklaring till herr Hagbergs metod att begagna sig av detta tillfälle att framföra sin kritik än den att herr Hagberg på detta sätt velat föra ut den uppfattningen, att regeringsförslaget har upptagit även detta kommitténs huvudförslag. För att klargöra min ställning till detta förslag vill jag deklarerera, att den reservation som jag anslutit mig till icke från min sida förestavats av några principiella betänkligheter. Skälet har varit och är alltjämt uteslutande, att massor av lojala medborgare skulle komma att få sitta emellan, därest samhället skulle ge sig in på en sådan undertryckningslagstiftning. Då vi socialdemokratiska ledamöter av kommittén icke ha kunnat finna, att faran från ytterlighetspartiernas sida för samhället och dess rättssäkerhet är så överhängande, att därav betingas ett dylikt

Vid remiss av propositionen nr 234. (Forts.)
förfarande, ha vi funnit en lagstiftning av här ifrågavarande art ännu mindre önskvärd och sålunda icke heller kunnat biträda detsamma.

Jag har, herr talman, i all korthet velat göra detta påpekande.

Herr Lundqvist: Herr talman! Om man skulle försöka sätta en riktig rubrik på det långa anförande som här hållits av det kommunistiska partiets talesman, tror jag knappast, att man kan finna någon bättre än rubriken »hycklerirekord».

Det har, herr talman, många gånger förvånat mig, att partier och enskilda äro så rädda för att ärligen stå för sin mening och att ärligt vidgå vad de innerst inne vilja och syfta till. Det långa anförande som här hållits av talaren på norrbottensbänken är, så vitt jag förstår, ett utomordentligt belysande exempel just på en dylik taktik.

Jag beklagar emellertid med hänsyn till riksdagens prestige, att den yttrandefrihet, som vi ha här i landet, verkligen skall kunna missbrukas på ett så eklatant och upprörande sätt som här skett, och att ett anförande sådant som det av herr Hagberg i Luleå skall behöva höras i landets folkförsamling. Jag brukar för min del, herr talman, aldrig inlåta mig på att diskutera med herrar kommunister, men jag känner det som en personligt bjudande plikt att nedlägga en protest mot det neddragande såväl av riksdagens jubileumsfirande i fjol som också utav landets många andra betydelsefulla minnen, som här har skett. Jag protesterar också mot den smutskastning, som herr Hagberg här tillåtit sig gentemot gångna tiders stormän, män sådana som Engelbrekt, Sturarna och Gustav Vasa, vilka han själv nämnde, och som, herr talman, sannerligen äro värda ett bättre erkännande av våra dagars svenska folk än det erkännande som här gavs dem av talesmannen för kommunisterna, alltså av en talesman för en rörelse, som är fullkomligt främmande för den folkfrihet som var målet för de strävanden och de handlingar, som dessa män gingo in för. Jag måste för min del säga, att man känner vämjelse inför det hyckleri, som karakteriserar hela denna långa predikan av herr Hagberg i Luleå.

Det finns emellertid här som alltid eljes ingenting ont som icke har något gott med sig, och har herr Hagbergs långa anförande icke visat annat, så har det väl åtminstone, herr talman, visat hur angeläget det är, att den lagstiftning, som här är föreslagen, verkligen kommer till stånd, och icke bara det utan även att denna lagstiftning än mer skärpes.

Häruti instämde herrar förste vice talmannen *Magnusson* och *Ossbahr*.

Herr Hagberg i Luleå: Herr talman! Det som här sagts av de två föregående talarna föranleder mig till en kommentar.

Till herr Bergström vill jag då först säga, att jag för min del är mycket tacksam, om utskottet vill undersöka de förhållanden som jag här pekat på. Det var nämligen just i den avsikten som jag tog upp frågan i detta sammanhang. Ett lämpligare tillfälle att ställa hela frågan om kommitténs anklagelser gentemot det kommunistiska partiet under debatt kunde heller icke finnas än nu, då regeringen tagit dessa anklagelser till utgångspunkt för sina propositioner. Jag vill i detta sammanhang göra herr Bergström uppmärksam på att jag icke anklagar regeringen för att den skulle ha gått in för en beredskapslagstiftning, ty jag vet lika väl som herr Bergström, att regeringen icke upptagit någon sådant förslag i denna sin proposition.

Sedan vill jag säga till herr Lundqvist, att hans uppfattning om vad som är hyckleri inte har bestyrkts. Jag har inte försökt att förneka partiets av-

Vid remiss av propositionen nr 234. (Forts.)

sikter, men jag har slagit tillbaka, när man försökt att tillskriva partiet sådant, som det är fullständigt främmande för. Och det kan herr Lundqvist vara alldeles övertygad om, att vi inte komma att tillåta — utan protester — när på oss sättes beteckningen landsförrädare och spioner och litet av varje, som kommittén i mer eller mindre inlindad form gjort. Vi är intet av detta — och det blir inte riktigtare, även om en kommitté råkat påstå det.

Herr Lundqvist beklagade, att det i dag finns en sådan yttrandefrihet, som tillåter oss att överhuvud taget värja oss för de oerhörda beskyllningar, som en kunglig kommitté kastat emot oss, men han beklagar inte en yttrandefrihet, som tillåter en officiell kommitté att leverera rena förfalskningar som en anklagelse mot ett officiellt parti.

Herr Lundqvist: Herr talman! Gentemot herr Hagberg vill jag säga: Handlingar tala bättre än ord. Vi döma er efter edra handlingar och icke efter edra ord här i kammaren!

Herr Bergström: Herr talman! Jag vidhåller, att det varit lämpligare, om herr Hagberg framfört sin kritik, när de borgerliga motionerna remitterades i januari. Dessa motioner upptogo icke endast dessa detaljer, som regeringens proposition rör sig om, utan överhuvud taget allt, vad kommittén föreslog.

Efter härmed slutad överläggning beslöt kammaren överlämna ifrågavarande proposition jämte de i anledning av densamma inom kammaren avgivna yttrandena till behandling av lagutskott.

Härefter föredrogs samt remitterades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts jämväl på bordet liggande proposition, nr 235, med förslag till ändrad lydelse av §§ 1, 3, 4 och 5 tryckfrihetsförordningen m. m.

§ 2.

Vidare föredrogs var efter annan de å bordet vilande motionerna; och hänvisades därvid

till särskilda utskottet motionerna:

nr 730 av herr *Hagberg* i Malmö *m. fl.*; och

nr 731 av herr *Ossbahr*; samt

till jordbruksutskottet motionen nr 732 av herr *Hansson* i Hönö *m. fl.*

§ 3.

Härpå föredrogs, men bordlades åter andra lagutskottets utlåtande nr 30, sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1 samt andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 6—8.

§ 4.

Slutligen föredrogs herr *Ossbahrs* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framställa spörsmål angående anskaffning av en division medeltunga bombflygplan; och blev ifrågavarande anhållan av kammaren bifallen.

§ 5.

Ordet lämnades på begäran till herr **förste vice talmannen**, som anförde: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att på morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden sist måtte uppföras andra lagutskottets utlåtande nr 30 och näst sist sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1.

Denna hemställan bifölls.

§ 6.

Herr *Ossbahr* avlämnade följande motioner, nämligen:

nr 733, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 225, angående försvarsväsendets ordnande; och

nr 734, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 226, med förslag till värnpliktslag.

Dessa motioner bordlades.

§ 7.

Interpellation.

Herr talmannen gav nu på begäran ordet till herr **Lundqvist**, som yttrade: Herr talman! Enligt det fr. o. m. den 1 juli 1935 gällande civila tjänstepensionsreglementet utgår vid pensionstagares fränfalle full pension under en månad efter pensionstagarens död, under det att enligt det äldre reglementet pensionen utgick endast t. o. m. utgången av den kalendermånad, varunder dödsfallet inträffade.

Genom den ändring, som sålunda i nu omhandlade avseende inträdde i och med det nya reglementets ikraftträdande, blev den ojämnhet, varav den förutvarande ordningen led, undanröjd. Samtidigt blev även syftet med de från olika håll framförda förslagen om särskild begravningshjälp i viss mån tillgodosett.

Den nya ordningen erhöll dock icke retroaktiv giltighet och gäller alltså icke för de många pensionärer, som avgått ur tjänst före den 1 juli 1935.

Emellertid beslöt 1934 års riksdag i anledning av i ämnet väckt motion att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning om införande av motsvarande bestämmelser även i vad gällde sistnämnda grupp av f. d. befattningshavare och arbetare i statens tjänst samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Något sådant förslag har ännu icke av Kungl. Maj:t framlagts. Den långa väntan har bland de äldre pensionärerna framkallat besvikelse. Med hänsyn till de blygsamma änkepensionerna och de många extra utgifter, som de efterlevande måste dragas med under den första tiden efter mannens fränfalle, skulle den ifrågasatta ändringen helt naturligt för dessa innebära en mycket välkommen lättnad.

Skall det behjärtansvärda syftet med riksdagens initiativ år 1934 i denna fråga vinnas i avsedd utsträckning, är det givetvis angeläget, att den begärda utredningen fullföljes utan onödig tidsutdräkt och att förslag i frågan framlägges snarast möjligt — innan alltså dessa äldre pensionärer i större utsträckning hunnit avlida.

Några allvarligare betänkligheter ur statsfinansiell synpunkt lär väl ett fullföljande av riksdagens ifrågavarande initiativ näppeligen kunna föranleda.

På grund av vad jag sålunda anført anhåller jag om kammarens tillstånd att till Herr Statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande frågor:

Interpellation. (Forts.)

Anser Herr Statsrådet, att den av riksdagen år 1934 ifrågasatta ändringen av tiden för de äldre pensionernas utgående bör komma till stånd?

Om så är fallet, kan det förväntas, att förslag i ärendet kommer att föreläggas den nu församlade riksdagen?

Ifrågavarande anhållan blev på begäran bordlagd.

§ 8.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 1, angående regleringen för budgetåret 1936/1937 av utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till Kungl. hov- och slottsstaterna;

nr 3, angående vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar i avseende å utgifterna för budgetåret 1936/1937 under riksstatens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet;

nr 7, i anledning av vissa i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1936/1937 under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

nr 144, angående regleringen för budgetåret 1936/1937 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, i vad angår anslaget till allmänna indragningsstaten;

nr 145, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt vissa lärarinnor, som på grund av folkskoleväsendets omorganisation förlorat sin anställning, jämte en i ämnet väckt motion;

nr 146, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av till Västerås och Växjö domkyrkor utlämnade lån; och

nr 147, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för adjunkten S. W. Uhr att för lönetur tillgodoräkna viss tjänstgöring; samt

från jordbruksutskottet:

nr 148, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönetillägg åt vissa revirförvaltare i domänverket;

nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till torrlägningsföretaget Åtrans reglering i Skaraborgs och Älvsborgs län;

nr 150, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående sänkning av räntan å vissa uppskovslån ur egnahemslånefonden;

nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till Hidinge—Spångakärrens torrlägningsföretag i Örebro län;

nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställningar om anslag till kapitalökning för arrendegnahemsfonden och arrendelånefonden m. m.; och

nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till viss forskningsverksamhet på det jordbrukstekniska området.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades herr *Laurén* under 3 dagar fr. o. m. den 18 april.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.40 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 18 april.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Wigfors*s avlämnade Kungl. Maj:ts skrivelse och proposition:

nr 237, med tillkännagivande att en i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning bebådad framställning angående anslag till byggnadsarbeten vid statens maskin- och redskapsprovninganstalter icke kommer att föreläggas riksdagen; och

nr 239, angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Nämnda skrivelse och proposition bordlades.

§ 2.

Föredrogs var för sig samt remitterades till särskilda utskottet herr *Ossbahrs* å kammarens bord vilande motioner nr 733 och 734.

§ 3.

Vidare föredrogs herr *Lundqvists* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa spörsmål angående tiden för vissa äldre civila tjänstepensioners utgående; och blev ifrågavarande anhållan av kammaren bifallen.

§ 4.

Härefter föredrogs vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av medel till täckande av brister å marinens förskotts- m. fl. konton; och

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för översten och sekundchefen för Livregementet till häst greve W. A. Douglas och kaptenen vid kustartilleriet H. H. Victorin från viss betalningsskyldighet.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 5.

A föredragningslistan fanns härefter upptaget bevillningsutskottets betänkande, nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående giltighetstiden för vissa tullsatsler.

Ang. giltighetstiden för vissa tullsatsler.

I en den 28 februari 1936 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 122, hade Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga följande, vid propositionen fogade

Förslag

till

förordning angående giltighetstiden för vissa tullsatsler.

Härigenom förordnas som följer:

Där i tulltaxan eller i författning om tillägg till tulltaxan särskild tullsats är åsatt vara, som inkommer under viss del av året, skall, med ändring av vad sålunda stadgats, tullsatsen erhålla giltighet under ifrågavarande del av året oavsett den tidpunkt, då varan må anses hava inkommit.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, men skall icke äga tillämpning å vara, som inkommit före ikraftträdandet.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Vid betänkandet var fogad reservation av herrar *Bärg, Björnsson, Hjalmarsson, Lövgren, Björklund, Olsson* i Gävle, *Ericson* i Boxholm, *Berg* och *Werner* i Hultsfred, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående giltighetstiden för vissa tullsatsler.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr **Hagberg** i Malmö: Herr talman! Principen i den nu föreliggande kungl. propositionen är den, att man med denna anordning har velat skapa jämställdhet mellan frihamnar och tullhamnar. Man har för importörerna velat bereda möjlighet att importera över frihamn, om de det vilja, eller importera över tullhamn, om de det vilja. Detta arrangemang, som upptages i den kungl. propositionen, har tillstyrkts av praktiskt taget alla de organisationer, myndigheter och institutioner, som blivit i tillfälle att yttra sig. Generaltullstyrelsen, kommerskollegium, rikets handelskamrar, Sveriges köpmannaförbund, grossistförbundet o. s. v. tillstyrka. Jag vill särskilt understrika, att traktatberedningen har uttalat sin anslutning till det föreslagna tillvägagångssättet för åstadkommande av jämkning i bestämmelserna,

Nu säges det från majoritetens inom utskottet sida, att detta arrangemang skulle innebära en risk för den svenska fruktodlingen. Den skulle komma i ett i viss mån försämrat läge, därest riksdagen tillmötesgår Kungl. Maj:t i detta hänseende. Jag har den bestämda uppfattningen, att dessa farhågor äro oberättigade. Ty vad är det för frukt det gäller eller som skulle kunna komma i betraktande i detta sammanhang? Jo, det är den frukt, som växer och skördas på det södra halvklotet, äpplen och päron som växa i södra Afrika och i Australien. De skördas i mars månad och föras till Sverige, dit de anlända under april och maj månader. Här lagras de, och all erfarenhet vi-

Ang. gultighetstiden för vissa tullsatser. (Forts.)

sar, att denna lagring, som sträcker sig från tiden mars—fram i juli, näppligen kan räcka längre, ty varan — hur utmärkta lagringsförhållandena än äro — försämras så avsevärt i kvalitet, att importören måste ha sitt lager utgått omkring den 15 augusti, när den svenska frukten i allmänhet kan anses komma i marknaden.

Jag vill fästa uppmärksamheten på att denna uppfattning, att den utländska frukten icke är säljbar vid den tid, då den svenska frukten kommer i marknaden, delas av lantbruksstyrelsen. Lantbruksstyrelsen har hört i detta ärendet, och jag kan icke neka mig nöjet att läsa upp vad lantbruksstyrelsen anför: »Även om det vore både teoretiskt och praktiskt möjligt att intill mitten av augusti, då svenska äpplen och päron började föras i marknaden, kyllagra före den 1 juli inkommande äpplen, torde den därmed förenade risken vara så stor, att en sådan åtgärd med avseende på detta fruktslag icke kunde tänkas verka i någon nämnvärd grad hämmande på den då förekommande inhemska produktionens avsättning, i varje fall icke i fråga om äpplen och päron.» Detta är alltså lantbruksstyrelsens uppfattning. Jag har förhört mig med annan expertis på området, och även på detta håll bestyrker man, att så är förhållandet.

Nu reser sig emellertid frågan: vad inträffar, om Kungl. Maj:ts proposition avslås? Jo, då inträffar det förhållandet, att importen av denna utländska frukt helt enkelt tages över tullhamnarna. De svenska lantbrukarna och fruktodlarna få med all sannolikhet icke sälja ett enda kilo äpplen eller päron mera för den skull. Förhållandet beträffande produktionen blir exakt detsamma, men skillnaden blir den, att importen går över tullhamnarna. Det är väl dock rätt orimligt att på detta sätt stävja importen över rikets tre, framför allt i tekniskt hänseende främsta hamnar, de i Stockholm, Göteborg och Malmö belägna frihamnarna. På dessa frihamnar ha både staten och kommunerna nedlagt utomordentligt betydande summor. Det är då orimligt, att icke detta kapital skall på ett förnuftigt sätt komma till användning. I Stockholms frihamn torde ha investerats ett kapital av cirka 30 miljoner kronor, i Malmö frihamn 17 miljoner kronor o. s. v. Dessa pengar ha i viss och ganska betydande utsträckning använts till byggande och inrättande av lagerhus. Om dessa lagerhus icke få användning, vad göra då importörerna? Jo, de taga in varorna över tullhamn och lagra i tullinlandet. Man säger nu, att det finnes icke några sådana lagerhus. Jo, det finnes det. I Stockholm t. ex. har man till förfogande lagerhus med mycket betydande kyllagerutrymmen i slakthuset i Enskede, i f. d. Nürnbergs bryggeri på Söder och Konsums stora anläggningar. Vilja importörerna taga in betydande kvantiteter, kunna de alltså lagra i privata lagerhus. Tillmötesgår riksdagen Kungl. Maj:t, så komma importörerna att lagra i de lagerhus, som staten och kommunerna inrättat i frihamnarna. Detta är skillnaden.

Hade jag varit övertygad om att för den svenska fruktodlingen skulle uppstå olägenheter genom ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag, skulle jag icke velat biträda detsamma. Den svenska fruktodlingen arbetar sannerligen icke under några särskilt gynnsamma omständigheter, och det är därför rätt, att man lägger vikt på att slå vakt om fruktodlingen. En större motion har väckts i sådant syfte, och jag hoppas, att riksdagen måtte antaga den framställningen, vilken jag inom parentes i min ringa mån sökt stödja med mitt namn. Det är emellertid *en sak*. Detta är en *annan*. Den svenska fruktodlingen kommer, enligt min mening, icke i något försämrat läge, om kamrarna bifalla Kungl. Maj:ts proposition, som avser att skapa jämställdhet mellan tullhamnar och frihamnar i fråga om importvillkoren. Jag ber, herr talman, med dessa ord

Ang. giltighetstiden för vissa tullsatser. (Forts.)

att få yrka bifall till den reservation, som finnes fogad vid utskottets betänkande.

I detta anförande instämde herrar *Jacobsson* och *Lovén*.

Herr **Ekman**: Herr talman! Som jag är till så gott som alla delar förekommen av den föregående ärade talaren, kan jag fatta mig mycket kort. Såsom redan har framhållits torde icke några farhågor förefinnas för att genom att man går med på Kungl. Maj:ts förslag den inhemska fruktodlingens intressen visavi fruktförsäljningen komma att lida allvarligt men. Skillnaden mellan det ena och det andra förslaget är ju den, att förtullningen i det ena fallet sker i tullhamn, men i det andra fallet i frihamn.

Jag ber att få citera ett uttalande, som gjorts i en mig tillsänd promemoria från chefen för Göteborgs frihamn. Han yttrar bland annat: »Verkan blir den, att vid förestående tullhöjning den trafik med utländsk frukt, som nu passerar frihamnsstädernas frihamnar, kommer att passera samma städers tullhamnar, varav den inhemska fruktodlingen givetvis icke skördar någon fördel. Nämda tidvisa omkastning av trafiken kommer att vålla trassel och oreda såväl för hamnarna som för de svenska rederierna, med vilkas fartyg frukten från södra halvklotet huvudsakligen fraktas. Dessa fartyg medföra samtidigt även andra varuslag, som icke beröras av säsongtullarna och för vilka rederierna inrättat sig i frihamnarna. Fartygen hava sin vanliga tillläggsplats där. Varje omkastning medför flyttning av arbetsredskap och expeditioner. Rederiernas kunder, mottagarna, hava jämväl inrättat sig för trafiken därstädes. Även för dem vållar en omkastning besvär, vilka återverka på rederierna. Dessutom kommer omkastningen att menligt inverka på den transitotrafik, som nämnda rederier med hjälp av den härför avsedda frihamnsinstitutionen upparbetat. En minskning av eller rubbning i frihamnstrafiken medför nämligen också minskning i transitotrafiken, enär tullhamnarna i fråga om utrikes transitering ej erbjuda samma fördelar som frihamnarna.» Jag har ansett mig böra bringa detta uttalande till kammarens kännedom.

Herr **Hagberg** i Malmö har som sagt redan utvecklat de synpunkter på frågan i övrigt, som jag hade tänkt göra, varför jag inskränker mig till detta uttalande och ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag hade verkligen väntat, att man från bevillningsutskottets majoritets sida skulle ha varit litet snabbare att begära ordet för att försvara sin ståndpunkt, men då ingen talare har anmält sig, har jag ansett mig befogad att på grund av det intresse, jag hyser för svensk fruktodling, säga några ord.

Jag kan icke instämma i herr Hagbergs uttalande, att detta är en fråga, som icke berör svensk fruktodling. Den är visserligen icke av det slag, att man bör tillmäta den avgörande betydelse, men däremot lär den nog få en viss betydelse i förhållande till andra åtgärder, som under den senaste tiden vidtagits och som varit allt annat än gagnande för den svenska fruktodlingen. Om jag vidgar frågan något mera och tillåter mig säga, att den svenska fruktodlingen fått i alldeles särskilt hög grad sitta emellan, när det gällt handels-traktatsförhållanden, så har jag endast uttalat vad vi alla känna och veta. Om det beror på att trädgårdsmästarna äro en relativt mindre yrkesgrupp, som man kan behandla med den hänsyn, med vilken man behandlar de mindre grupperna, eller om det beror på andra orsaker, behöver jag icke uttala mig om, men ett faktum är, att undan för undan har det tullskydd, som svensk trädgårdsodling åtnjutit, blivit uppluckrat, och det var för fruktodlarna sär-

Ang. giltighetstiden för vissa tullsatser. (Forts.)
skilt betydelsefullt, när förra året, om jag minnes rätt, tilläggstullen bortogs.

Nu skulle det häri icke inträffa någon förändring, säger man, men väl skulle till importörernas bekvämlighet ytterligare en viss uppluckring av betydelse ske. Jag tror, att redan den omständigheten, att man från det håll, därifrån detta förslag utgått, gått in för de föreslagna åtgärderna, utgör en viss anledning för de svenska fruktodlarna att vara på sin vakt. Och därjämte vågar jag bestämt uttala, att med de bättre lagringsmöjligheter, som förefinnas inom frihamnarna, och åtskilligt annat komma de åtgärder, som föreslås, att ha en viss inverkan gentemot de svenska fruktodlarna, och jag tror icke det vore klokt att vidtaga åtgärder, som bleve till skada för denna fruktodling. Jag kan tillåta mig att till det sagda lägga det, att den svenska fruktodlingen har arbetat under ganska svåra och bekymmersamma förhållanden, beroende dels på den starka importen utifrån, som förra året försvarade läget för de svenska fruktodlarna, icke minst därigenom, att ersättning för svensk frukt vanns genom den stora vindruveimporten. Emellertid har den svenska fruktodlingen arbetat träget och målmedvetet och börjat komma därefter, att den kan leverera betydande kvantiteter svensk frukt av sådan kvalitet, att under normala år den utländska frukten näppeligen kan i kvalitet tävla med denna, men däremot kan den framgångsrikt taga upp konkurrensen på grund av den organiserade handeln och andra omständigheter. Det är skäl att värda sig om denna näringsgren, och även om det som föreslås icke är av någon större betydelse, är det dock ett steg, som gynnar den utländska konkurrensen på den svenska fruktodlingens bekostnad, och därför yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr förste vice talmannen *Magnusson*.

Herr Lövgren: Herr talman! I anledning av vad den siste ärade talaren sade skall jag be att få säga, att detta är icke riktat mot de svenska fruktodlarna, utan det är frågan om att avskaffa en onödig trakassering av handeln med viss varor. Jag tar det exemplet, att en affärsman i någon av norrlandsstäderna, där sjöfarten upphör före jul, vill taga in ett parti frukt, som räcker låt mig säga för januari, februari, mars och kanske april månaders konsumtion. Med nuvarande bestämmelser får han betala den höga säsongtull, som gäller till den 1 december för päron och till den 1 januari för äpplen. Alltså han har att välja mellan att successivt under vinterns lopp rekvirera frukten från frihamnslagret i Stockholm, där man kan tillämpa lägre tullsatser efter den 1 januari, eller också betala den höga säsongtullen för hela partiet, som han väntar sig att sälja under vinterns lopp, sedan sjöfarten upphört. Nu finnes det praktiskt taget från ingången av december månad inga svenska päron i marknaden och från den 1 januari inga svenska äpplen heller, kanske någon obetydlig kvantitet. Då frågar jag: kan det vara rimligt och rättvist att ålägga norrlänningarna att betala den höga säsongtullen — lägg märke till det, herr Magnusson i Skövde, som vill skydda den svenska frukten, medan det finnes sådan i marknaden — kan det vara rimligt, sedan frukten upphört att finnas inom det övriga landet? Det är en sida av saken.

Den andra sidan av saken är den, som gäller övergången från lägre till högre tullsats, alltså vid början av konsumtionsåret, juni—juli. Där ha frihamnarna intresse av att deras kundkrets kan utnyttja lagerutrymmena på ett normalt sätt. Det förhindras genom nuvarande bestämmelser, men man hindrar naturligtvis icke vederbörande från att, om den högre tullen inträder den 1 juli, taga ut frukten den 29 juni och lagra den på tullnederlag i tullinlandet.

Ang. giltighetstiden för vissa tullsats. (Forts.)

Det kan man inte förhindra. Det enda man kan förhindra genom ett avslag på Kungl. Maj:ts proposition är att förhindra frihamnarna från att utnyttja sina lagerutrymmen på ett rimligt och normalt sätt. Den svenska fruktodlingen har icke något att vinna på att man vidmakthåller bestämmelser, som verka trakasserande på trafiken.

Jag instämmer till fullo i det som sagts rörande frihamnarna av de båda första talarna och ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Andersson** i Dunker: Herr talman! Den siste talaren förklarade, att de svenska fruktodlarna icke hade något intresse av bibehållandet av gällande bestämmelser. Men det var just på grund av att utskottets majoritet kommit till den bestämda uppfattningen, att det var ett intresse för de svenska fruktodlarna, att de nuvarande bestämmelserna fingo gälla, som utskottets majoritet föreslog avslag på den kungl. propositionen. Det är ju för alla känt, vilka svårigheter de svenska fruktodlarna haft att kämpa med gent emot den utländska konkurrensen, och dessa ha sannerligen inte blivit mindre under senaste år, särskilt genom borttagandet av tullen på vindruvor. För att hjälpa de svenska fruktodlarna har riksdagen infört här ifrågasvarande säsongtullar. Det var mycket arbete, som låg bakom, och många strider, som fingo utkämpas, innan det gick att införa dessa. När de nu blivit införda, kommer man och vill söka rubba på dessa tullars effekt. Jag kan hålla med om, att tullarna medföra vissa svårigheter och vissa nackdelar för importörerna och köpmännen. Men jag vill också säga, att här står i viss mån ett köpmannaintresse och importörintresse mot de svenska producenternas intresse. Utskottet har emellertid ansett, att de svårigheter och nackdelar, som finnas, icke äro av den betydelse, att det kunde behöva vidtagas några förändringar på sätt Kungl. Maj:t föreslagit.

För min del tror jag, att man handlar klokt, om man här följer bevillningsutskottet, ty har man en gång lyckats få dessa bestämmelser, som dock i någon mån hjälpa fruktodlarna, bör man icke utan vidare rubba på dem. Och skulle man gå med på Kungl. Maj:ts förslag, skulle det ju innebära, att frukt, som importeras i juni månad, skulle kunna få ligga kvar i frihamnen och sedan tagas in i landet under juli, augusti och kanske även september månader men med tillämpning av den lägre tullsats, som gällde före den 1 juli. När man gör gällande, att detta inte skulle ha betydelse för de svenska fruktodlarna, måste det vara oriktigt. Om inte så mycket under juli, så börjar under augusti och september den svenska frukten komma i marknaden, och om det då ligger stora lager av utländsk frukt i svensk frihamn, kan det inte hjälpas, att det verkar pristryckande på de svenska varorna.

Jag kan därför, herr talman, då jag är övertygad om, att propositionens genomförande skulle förtaga en del av den effekt, som man avsåg att vinna med införandet av säsongtullarna, inte annat än yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Då herr Lövgren yttrade, att detta var ett förslag, som inte var riktat mot de svenska fruktodlarna, vill jag så till vida ge honom rätt, att det kanske inte är riktat mot fruktodlarna, vilket emellertid inte hindrar, att det kan träffa dessa i någon mån. Det är inte alls ovanligt med dylika åtgärder, att de indirekt träffa på ett håll, mot vilket de inte äro direkt riktade.

När han sedan ville göra detta till en norrlandsfråga och nämnde, att den 1 januari finnas inga svenska äpplen i marknaden, kan jag inte förstå, att

Ang. giltighetstiden för vissa tullsatser. (Forts.)
skillnaden mellan Norrland och det övriga Sverige i sporthänseende skulle vara större än den skillnad, som föreligger mellan Norrland och det övriga Sverige på grund av det olika avståndet från importhamnarna, och den skillnaden kan inte vara synnerligen stor. Att det inte finnes svensk frukt i handeln efter den 1 januari, beror på flera omständigheter, som jag här inte skall gå in på, men det beror delvis på den omständigheten, att man räknar med att sälja frukten under den tid säsongskyddet finnes och inte under annan tid. Och kommer säsongskyddet att verka några dagar längre än förut, så är det icke till någon skada. Att gällande bestämmelser skulle medföra så stort besvär för köpmännen och handeln, att man därför måste göra en ändring, har jag svårt att förstå. De klara nog saken ändå, utan att man vidtar den åtgärd, som här är föreslagen.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Jag förmodar, att kammarens ledamöter efter den diskussion, som förts och som jag endast delvis varit i tillfälle att åhöra, ha klart för sig vad saken gäller.

Det har utan tvivel funnits en dragkamp mellan å ena sidan de intressen, som vilja skydda svensk fruktodling, och å andra sidan de intressen, som representeras av vissa exportindustrier, som man fått tillmötesgå genom att göra begränsningar i det skydd, som annars skulle ha tillkommit fruktodlingen. Men det förefaller oriktigt, att i denna dragkamp eller i detta slagsmål en opartisk tredje man, nämligen de svenska frihamnarna, skall komma i klämma. Ty det förhåller sig, som herr Hagberg klart uttalat, så, att frågan gäller, om de svenska importörerna skola tvingas att lagra sina importerade frukter i tullinlandet eller få möjlighet att använda de bättre lagringsmöjligheter, som nu finnas i frihamnarna. Det förefaller, som om denna sak icke behöfde blandas in, när det gäller att överväga frågan om skydd för den svenska fruktodlingen. När det gäller sådana intressen, får man väga det ena mot det andra, men att använda, jag vill säga, en trakasseriåtgärd mot den del av det svenska näringslivet, som representeras av importörerna, att använda en dylik åtgärd på ett sätt, som jag tror vara av synnerligen liten betydelse, då det gäller att hjälpa svensk fruktodling, förefaller icke riktigt. Låt oss resonera om skyddet för fruktodlingen för sig och låta den nu förevarande frågan vara den praktiska och tekniska fråga, som den i själva verket är. Jag tror, att även de, som äro mest intresserade av att hjälpa den svenska fruktodlingen, ingenting vinna genom att gå emot ett intresse, som med så stor styrka förts fram från andra delar av näringslivet. Jag hoppas därför, att kammaren skall bifalla reservationen, d. v. s. Kungl. Maj:ts förslag.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Endast en kort replik. Statsrådet Wigforss bekräftade vad jag sade i mitt första anförande, nämligen att här gäller — och det har en viss betydelse ifråga om konkurrensen med den svenska frukten — att importörerna skola i större utsträckning kunna utnyttja de bättre lagringsförhållandena i frihamnarna och därigenom få den större konkurrenskraft mot de svenska fruktodlarna, som lagring i frihamn innebär.

Nu säger statsrådet: Låt oss diskutera frågan om skydd för den svenska fruktodlingen i annat sammanhang. Det skulle vara mer fruktbarande. Jag hoppas, att om det blir möjligt att diskutera den frågan i annat sammanhang, statsmakterna då skola visa sig villigare att skydda den svenska fruktodlingen än förut varit fallet och utvidga skyddet i stället för att inskränka

Ang. giltighetstiden för vissa tullsatser. (Forts.)

detsamma. Skulle större villighet ha kommit till synes under senaste tiden, tror jag, att de svenska fruktodlarna på denna punkt behövt hysa mindre farhåga än nu är fallet. Av statsrådets uttalande är jag inte övertygad om, för det första att det skulle vara en fråga, som kan rubriceras som trakasseri mot handeln och köpenskapen, och för det andra att den inte kommer att bli av viss betydelse i fråga om ökad konkurrens från utlandet gent emot den svenska fruktodlingen.

Herr Lövgren: Herr talman! Jag vill säga till herr Magnusson i Skövde, att när säsongtullarna träda i kraft i början av juli, finns ingen svensk frukt att föra i marknaden. Det finnes ingen under juli och praktiskt taget inte heller under augusti. Alltså innebär ett bibehållande av de bestämmelser, som nu gälla, bara att man förhindrar kunderna i frihamnarna att begagna dessas lagringsutrymmen på normalt sätt, ty ingen kan hindra dem från att taga in frukten för den lägre tull, som gäller före den 1 juli, och lagra den i tullinlandet. Det är den sidan av saken. Därpå kunna fruktodlarna ingenting vinna.

Vad beträffar den andra sidan av saken, som jag uppehöll mig vid i mitt förra anförande, nämligen norrlänningarnas intresse av att kunna lägga frukt på tullnederlag och betala tullen efter vad som gäller den dag, då de taga ut den från tullnederlag, är det alldeles uppenbart, att det spelar stor roll. Det är en väldig skillnad, om jag får taga frukten på köl i december för januari, februari och mars månaders behov eller på grund av tullbestämmelser tvingas att taga den med järnväg från frihamns lagringsutrymmen i södra Sverige och betala de högre fraktsatser, som följa därav, att man måste ha varmvagn för att skydda den för kyla. Jag vill fråga fruktodlarna och deras representanter: När det under denna tid av året inte finnes någon svensk frukt i marknaden, vad ha ni för anledning att uppskörta priset på den frukt, som norrlänningarna köpa?

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr Andersson i Dunker: Herr talman! När herr Lövgren förklarar, att i januari finns ingen svensk frukt i marknaden, tyckes han vara alldeles oriktigt underrättad. Här i Stockholm kan man få svensk frukt, svenska äpplen i januari och februari månader, och detta är fallet inte bara i Stockholm utan litet var stans. Att herr Lövgren kämpar för att vi skola få in frukt och kunna sälja den så billigt som möjligt, det förstår jag. Men då borde herr Lövgren förstå, att vi, som ömma för de svenska producenterna, vilja se till, att dessa skola få något så när betalt för sin vara, när den säljes.

När statsrådet ville göra frågan till ett rent tekniskt spörsmål, kan jag möjligen förstå honom, men det är dock så, att om man underlättar och förbilligar för importörer och köpmän, då det gäller att importera, att lagra och förvara en viss vara, så är det ganska självklart, att den varan har större möjligheter, större förutsättningar att kunna konkurrera med den svenska varan, än om det finnes vissa bestämmelser, som i någon mån försvåra och fördyra för importören och köpmannen möjligheterna att importera och sälja varan.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Då herr Lövgren talade om skillnaden för norrlänningarna att i januari och februari taga frukten på köl eller från köl, som uttrycket föll, eller i varmvagn landvägen, vill jag fråga honom: Kommer någon frukt på köl till Luleå under januari och februari?

Ang. giltighetstiden för vissa tullsatser. (Forts.)

Herr **Lundell**: Herr talman! Jag har inte deltagit i detta ärendes behandling i bevillningsutskottet, och jag tillhör inte den avdelning, som behandlar dessa frågor, men ändå tillåter jag mig att säga några ord med anledning av de inlägg, som kommit från reservanthåll.

Här citerade herr Hagberg i Malmö i sitt första anförande vad lantbruksstyrelsen yttrat och läste upp vad som står återgivet i betänkanudet. Men han slutade sitt citerande på ett mycket behagligt ställe, där lantbruksstyrelsens yttrande börjar taga en annan vändning. Läser man andra stycket av samma yttrande, finner man därav, att lantbruksstyrelsen anser sig böra förorda, att sådana åtgärder i tulltekniskt avseende vidtagas, att såväl grundtull som tilläggstull på frukt erläggas vid införseltillfället, då varan lämnar frihamn. Styrelsen tar alltså inte någon ställning för herr Hagbergs ståndpunkt.

Herr Hagberg säger vidare, att man kan låta importen gå över tullhamnarna och lagra i privata lagerhus. Han räknade upp åtskilliga sådana, som funnes att tillgå, och det påståendet är riktigt. Men i sådant fall får tullen betalas på en gång, och importören går alltså miste om den fördel, som han vinner genom lagring i frihamn. Vidare blir lagringen åtskilligt fördyrad, särskilt om man tänker sig den utväg, som herr Lövgren nämnde om, att man har frukten liggande i frihamn och förtullar den i juni, tar in den t. ex. den 29 juni över tullgränsen och lägger upp den i privata lagerhus. Då får man betala lagringskostnad först i frihamn och sedan i annat lagerhus. Och är det så, att frihamnslagerhusen först skola stå belagda och sedan tomma och de privata lagerhusen först skola stå tomma och sedan belagda, lär det bli dubbla lagringskostnader, ty lagerhusen kunna inte taga ut ersättning av någon annan för den tid, då de stå tomma. Man får därför räkna med betydligt fördyrad lagringskostnad. Vidare skall godset lastas, köras från frihamnen, lastas av och läggas in i dessa andra lagerhus. Detta gör så mycket, att det blir en viss kompensation för den tilläggstull, som importören slipper ifrån.

Skulle man ha något verkligt effektivt medel att hindra ett sådant här kringgående — det är faktiskt ett kringgående av avsikten med säsongtullen, som man här försöker åstadkomma — skulle det vara att man skulle införa någon efterbeskattning, så att man, då tullsatsen stiger, d. v. s. den 1 juli, skulle beskatta vad som då låge inne i landet. Då finge man mera effektivt vad man egentligen ville komma fram till med tilläggstullens instiftande. Det vore väl emellertid ändå en åtgärd, som skulle vålla oproportionerligt mycket besvär. För min del vill jag icke för närvarande rekommendera den. Jag tycker, att det är ostridigt, att det som Kungl. Maj:t föreslagit är tillgodoseende av ett importörintresse, såsom här redan sagts, och ett frihamnsintresse, också, kan man säga. Men även ett frihamnsintresse är ett importörintresse, därför att om frihamnen icke får sina lagerhus fullagda på det sätt, som kan vara möjligt, får man lov att höja taxorna, och då är det importörerna, som få vidkännas detta. Här är alltså ett importörintresse gentemot ett odlareintresse, såsom herr Andersson i Dunker redan sagt. Det kan man knappast komma ifrån.

Man får ha klart för sig, att redan den omständigheten, att det finns en frihamn, innebär ju ett stort tillmötesgående mot importörintresset. Redan det förhållandet minskar ju tyngden av en tull och minskar å andra sidan det skydd, som en tull är avsedd att ge den inhemska produktionen. Om man går ytterligare ett steg längre och säger, att i frihamnen skall vara samtidigt både inland och utland i varje särskilt lagerhus, då går man ytterligare importörintresset till mötes. Det kan man naturligtvis göra, men då vore det väl rimligt att såsom en kompensation i stället införa något högre tullsatser. Ätmin-

Ang. giltighetstiden för vissa tullsatser. (Forts.)

stone är jag icke benägen för att biträda någon ändring utan att man på något sätt lämnar kompensation.

Jag ber att få yrka bifall, herr talman, till utskottets förslag.

Herr **Hagberg** i Malmö: Herr talman! Jag uppkallades av herr Anderssons i Dunker anförande. Han talade nämligen om den konkurrens, som råder mellan den svenska och utländska frukten efter den 1 januari, när säsongtullen upphör, men, herr Andersson i Dunker, den konkurrensen gäller icke alls den utländska frukt, som vi tidigare talat om, nämligen den frukt, som växer på södra halvklotet och importerats från Sydafrika och Australien — den finns icke då — utan konkurrensen efter den 1 januari gäller den frukt, som växer på norra halvklotet och importerats från Förenta staterna och Tjeckoslovakien och andra länder. Den frukt, som importerats efter den nyss nämnda tidpunkten, kyllagras icke. Den behöver icke kyllagras, utan den försäljes direkt alltefter som den kommer in. Den beröres sålunda icke i något som helst avseende av det spörsmål, varom vi nu överlägga.

Detta är, jag upprepar det, en rent teknisk angelägenhet och skall behandlas såsom en sådan. I mitt förra anförande talade jag om under vilka bekymmersamma förhållanden våra fruktodlare för närvarande arbeta, och jag vidhåller den uppfattningen, men det förhållandet blir exakt detsamma, antingen vi tillmötesgå Kungl. Maj:t eller icke.

Här har förra hösten vidtagits en enligt min uppfattning mycket beklaglig åtgärd, som på ett synnerligen smärtsamt sätt träffade de svenska fruktodlarna, nämligen den åtgärden, att regeringen med användande av 60 § regeringsformen upphävde den 35-kronors tull på vindruvor, som vi hade. Det var en åtgärd, som träffade de svenska fruktodlarna på ett allvarligt sätt. Den frågan komma vi emellertid fram till i ett annat sammanhang, och den har ingenting att göra med förevarande spörsmål.

Jag tillåter mig, herr talman, att vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr **Olsson** i Närlinge: Herr talman! De talare, som här rekommenderat reservationen vid bevillningsutskottets betänkande nr 25, ha gjort gällande, att Kungl. Maj:ts förslag skulle vara av mera teknisk art, och att det alltså var en lämplighetsfråga, som avsåg, att importörerna icke skulle behöva lägga upp sin importerade frukt i tullinlandet utan kunna använda sig av lagerhusen i frihamnen. Dessa talare ha även med skärpa gjort gällande, att man därvidlag icke tänkt sig att gå emot fruktodlarna, genom att påpeka, att man har ju samma möjlighet att lägga upp frukten i tullinlandet i andra lagerhus. Herr Hagberg i Malmö säger t. o. m., att det finns tillräckligt med lagerhus i tullinlandet för att kunna göra detta, och framhåller alltså, att ifrågavarande spörsmål är en lämplighetsfråga. Jag kan emellertid, herr talman, icke förstå annat än att det är ett sätt att underlätta för importörerna, och har man underlättat för dessa, har man väl också gjort dessa importörer mera konkurrenskraftiga gentemot de svenska fruktodlarna. Det kan man väl icke komma ifrån.

Visserligen tror jag, att det icke kommer att ha någon större effekt eller leda till några större svårigheter, om nu andra kammaren och riksdagen skulle gå med på Kungl. Maj:ts förslag, men i någon mån innebär det absolut ett övertag för importörerna gentemot de svenska odlarna, och därför anser jag också, att bevillningsutskottet gjort rätt, när det rekommenderat riksdagen att avslå Kungl. Maj:ts proposition.

Ang. giltighetstiden för vissa tullsatser. (Forts.)

Herr statsrådet sade bland annat, att man finge diskutera frågan om fruktodlingen i ett annat sammanhang. Ja, det få vi nog tillfälle till senare. Det har, såsom bekant, väckts stora motioner om åtgärder för upphjälpande av fruktodlingen. Om man försöker att en smula tänka efter, huru dessa säsongtullar verka, är det ju på det sättet, att det finns dessa möjligheter, som talesmännen för reservationen pekat på, nämligen att man kan förtulla varorna före säsongtullens ikraftträdande och lägga upp dem i tullinlandet. Om man skulle få full effekt av säsongtullarna, borde det ske en efterbeskattning på samma sätt, som vi gått tillväga vid vissa tillfällen, exempelvis när riksdagen höjt tullen på kaffe samt importavgifterna på andra saker av större betydelse. För att få full effekt därav har man måst gå in för en efterbeskattning. För att som önskvärt vore få säsongtullarna fullt effektiva kan jag ej finna annan åtgärd än efterbeskattning, men i detta fall är det väl alldeles för besvärligt att tänka sig år efter år en sådan åtgärd upprepas. I varje fall har jag sett på frågan på samma sätt som utskottet gjort, nämligen att förslaget innebär en lättnad för importörerna och alltså vissa nackdelar för de svenska fruktodlarna, och därför anser jag mig också böra rekommendera andra kamraren att följa utskottet.

Herr Lövgren: Herr talman! Jag skulle icke ha begärt ordet igen, om jag icke funnit, att det framgick av herr Magnussons i Skövde anförande, att han alldeles missförstått denna sak. Det är just den omständigheten, att vi icke till övre Norrland kunna taga varor på köl under vintern, som gör, att vi ha behov av att taga dem, medan sjöfarten är öppen, och såsom bestämmelserna nu äro få vi, om vi taga in frukten, betala den högre säsongtullen även för den del av frukten, som konsumeras efter den tidpunkt, när säsongtullen upphört att gälla. Med den ändring, som här föreslås, bli vi jämställda med det övriga landet. Den rättvisan borde väl de svenska fruktodlarna kunna unna det övre Norrland att vara jämställt med det övriga landet, så att man icke på grund av de särskilda betingelser, under vilka man lever där uppe, blir utsatt för en extra straffbeskattning.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Lövgren begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 25, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utskottets berörda betänkande fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppsyningsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för nejpropositionen. Herr Andersson i Dunker begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 64 ja

Ang. giltighetstiden för vissa tullsatser. (Forts.)

och 110 nej, varjämte 15 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den vid betänkandet fogade reservationen.

§ 6.

Herr statsrådet *Leo* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 240, med förslag till lag om förenings- och förhandlingsrätt med mera.

Denna proposition bordlades.

§ 7.

Föredrogos vart för sig andra lagutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av väckt motion angående ändring av 19 kap. 3 § första stycket lagen om delning av jord å landet med mera; och

nr 28, i anledning av väckta motioner angående delning av mark, som förut använts till väg.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

Till avgörande förelåg nu andra lagutskottets utlåtande, nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arbetstiden vid automatisk tillverkning av fönsterglas m. m. *Ang. lag om arbetstiden vid automatisk tillverkning av fönsterglas m. m.*

Genom en den 26 februari 1936 till riksdagen avlämnad proposition, nr 35, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll,

dels, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om arbetstiden vid automatisk tillverkning av fönsterglas m. m.; och
- 2) lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbetstidens begränsning;

dels ock anhållit om riksdagens yttrande beträffande ett å den internationella arbetsorganisationens konferens år 1934 antaget förslag till konvention angående arbetstiden i automatiska fönsterglasbruk.

Utskottet hemställde,

A. att de i förevarande proposition framlagda lagförslagen icke måtte antagas av riksdagen; samt

B. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte meddela, att riksdagen för sin del ansåge, att förslaget till konvention angående arbetstiden i automatiska fönsterglasbruk icke borde ratificeras.

Reservation hade emellertid avgivits av herrar *Sigfrid Hansson, Norman, Olof Carlsson, Hage och Molander*, fru *Nordgren* samt herr *Hermansson*, vilka yrkat att utskottet måtte hemställa,

A. att de i förevarande proposition framlagda lagförslagen måtte antagas av riksdagen; samt

B. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte meddela, att riksdagen för sin del anslöte sig till föredragande departementschefens uppfattning, att förslaget till konvention angående arbetstiden i automatiska fönsterglasbruk

Ang. lag om arbetstiden vid automatisk tillverkning av fönsterglas m. m.
(Forts.)

borde — under förbehåll att konventionen icke bleve gällande i Sverige tidigare än i Belgien, Frankrike och Tjeckoslovakien — ratificeras av Sverige.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr **Hage**: Herr talman! Den här föreliggande frågan, som gäller åstadkommande av en lagstiftning om en minskad arbetstid ned till 42 timmar i veckan vid automatisk tillverkning av fönsterglas, är icke någon synnerligen stor fråga. Den berör för övrigt endast två industriföretag här i landet, och den är alltså icke så omfattande som den lagstiftningsfråga, vilken vi behandlade för en tid sedan, där det gällde att genom en internationell överenskommelse åstadkomma en nedsättning i arbetstiden till 40 timmar i veckan inom en stor del av industrien. Vid det tillfälle, då denna fråga var före, fördes en ganska omfattande debatt, och man diskuterade saken mycket utförligt, varför jag tror, att man denna gång, när det gäller en liknande fråga, men av mindre omfattning, kan inskränka debatten.

Jag vill då först påpeka, att det föreliggande förslaget från regeringen — som syftar att åstadkomma en lagstiftning om inskränkning av arbetstiden vid tillverkning av fönsterglas, då denna sker medelst automatiska maskiner och med skiftarbete, och som även innehåller ett yrkande på en ratificering av en konvention, som berör samma sak — har avstyrkts av utskottets majoritet. Socialdemokraterna ha däremot reserverat sig för bifall till propositionen, alltså om bifall såväl till en lagstiftning som till en ratificering av konventionen. När det gäller frågan, om man skall ratificera en konvention eller icke, är det klart, att det i vissa fall kan föreligga sådana omständigheter, att man icke har anledning att ratificera den framlagda konventionen, men jag skulle tro, att det i detta fall icke finns någon anledning att gå emot den ratificering, som föreslagits av regeringen, särskilt som själva förslaget är av den innebörden, att denna lagstiftning om nedsättning i arbetstiden vid automatiska fönsterglasbruk endast skall komma i tillämpning, sedan vissa konkurrentländer, nämligen Frankrike, Belgien och Tjeckoslovakien, även ratificerat konventionen. Man anser nämligen, att de faror, som ligga i en konkurrens, härigenom borteliminerar, eftersom dessa konkurrentnationer också skola gå in för en nedsättning i arbetstiden på detta område. Jag tror, att man från den utgångspunkten har anledning att yrka bifall till propositionen både på den ena och den andra punkten.

Nu skulle jag vilja tillägga, att det nog finns ett annat skäl, som också talar för en nedsättning i arbetstiden på detta område, och detta skäl är den hetta, som existerar inom dessa företag och som är besvärlig för arbetarna. Det är, såvitt jag förstår, ett ganska ansträngande arbete, och det är fråga om skiftarbete, som pågår såväl sön- och helgdagar som vardagar. Det torde också vara med anledning härav, som tre nationer, nämligen Belgien, Frankrike och Norge, redan vid sina industrier av motsvarande slag allmänt tillämpa en 42-timmarsvecka. Jag skulle tro, att just den omständigheten, att nationer, där sådana industrier förekomma i stor utsträckning, ansett det nödvändigt att nedsätta arbetstiden, är ett gott skäl för oss att göra detsamma. Det är också en antydning om, att detta arbete är av en sådan art, att det motiverar en nedsatt arbetstid. Man kan visserligen sedan invända, att säkerligen finns det även andra områden inom industrien, där skäl tala för en nedsättning av arbetstiden, men det torde väl i så fall bli en annan omsorg. När det nu visar sig, att vissa utländska stater föregått oss med exempel, tycker jag, att också däri ligger en antydning om att det finns goda skäl för en sådan nedsättning. Härtill kommer också, att när det gällde frågan om ratificering av denna konvention

Ang. lag om arbetstiden vid automatisk tillverkning av fönsterglas m. m.

(Forts.)

om nedsättning av arbetstiden, icke mindre än 36 regeringsombud och ett flertal arbetarrepresentanter vid omröstningen i Genève röstade för en ratificering av konventionen. Fyra regeringsombud ha däremot röstat emot. Detta ger väl också en antydning om att det finns vissa skäl för denna lagstiftning.

Jag skulle vilja säga till herr Hassler, som förra gången yttrade, att negerrepubliker i stor utsträckning ingingo bland dem, som ville vara med om en nedsättning i arbetstiden, att några negerelement äro ganska litet framträdande bland de nationer, som tillstyrkt denna konvention. Dessa republiker utgöra en mycket, mycket liten del av de nationer, som varit med om att tillstyrka en sådan konvention.

Ja, herr talman, jag lovade att med hänsyn därtill, att frågan om arbetstidens nedsättning ganska utförligt diskuterats vid föregående tillfällen, bli ganska kortfattad. Detta är, såsom jag förut sagt, icke någon så stor fråga, och jag skall därför inskränka mig till dessa få fakta, som tala för bifall till propositionen. Med utgångspunkt därifrån skall jag alltså yrka bifall till den reservation, som är bifogad vid detta utlåtande och som innebär, att man tillstyrker bifall till regeringsförslaget, såväl när det gäller en lagstiftning, som när det gäller en ratificering av den framlagda konventionen.

Herr Sandström: Herr talman! Eftersom den ärade representanten för reservanterna i dag var ovanligt kortfattad, skall jag också i viss mån avkorta mitt anförande. Man skall ju icke använda mera våld än nöden kräver.

Herr Hage nämnde först, att det icke var länge sedan vi hade att behandla en liknande fråga, nämligen konventionen om 40 timmars arbetsvecka. Det är alldeles riktigt. Jag vill dock påpeka, att det finns en betydande skillnad mellan den frågan och den, vi nu behandla. Då det gällde 40-timmarsveckan, föreslogs det samtidigt full lönekompensation för den minskade arbetstiden, vilket icke sker i detta fall. Det sistnämnda hindrar dock icke, att utskotts-majoriteten icke heller funnit denna konvention vara för Sveriges vidkommande antagbar.

Jag måste först säga, att det är överhuvud taget ganska egendomligt, att arbetskonferensen i Genève har drivit fram denna konvention till omröstning i världens parlament. Vi ha ju sådan automatisk fönsterglasindustri företrädesvis i en del kontinental länder. De viktigaste äro Frankrike, Belgien, Tyskland och Tjeckoslovakien. I två av dessa länder, som äro mycket betydande producenter av automatiskt fönsterglas, nämligen Frankrike och Belgien, har, såsom herr Hage också nämnde, saken redan ordnats på ett som jag antar fullt tillfredsställande sätt. Detta har emellertid icke skett genom lagstiftning, utan i båda länderna har det skett genom förhandlingar mellan arbetsgivarna och arbetstagarna. Man har i dessa länder ordnat saken genom kollektivavtal. Jag tycker, att internationella arbetskonferensen skulle ha låtit sig nöja med att denna fråga land efter land bleve löst just efter sådana principer, att man överläte saken till underhandlingar mellan arbetsgivarna och deras arbetare.

Det drivs ju på många håll den satsen, att den automatiska fönsterglastillverkningen blivit så besvärlig för arbetarna. Naturligtvis är det icke heller så trevligt med den hetta, som utvecklas vid maskinerna, men jag vill erinra om hur det var förut, under det gamla glasblåseriets tid. Då tillverkades ju fönsterglas genom s. k. blåsning, och då kunde man verkligen tala om att arbetarna bokstavligen blåste »lever och lunga» ur sig på sitt arbete. Det är vida lättare arbetsformer nu. Det är icke något annat fel med den automatiska fönsterglasindustrien än att man måste ha kontinuerligt arbete, varför även helg-

Ang. lag om arbetstiden vid automatisk tillverkning av fönsterglas m. m.
(Forts.)

dagsdygnen ingå i arbetsindelningen. Man har därför i regel tre skift med 48 timmars arbetsvecka. Ett undantag utgör Tjeckoslovakien, där man fortfarande har kvar 56 timmars arbetsvecka. På grund av de kollektivavtal, som jag talade om, har man i Belgien och Frankrike börjat tillämpa 42 timmars arbetsvecka för vissa arbetare. Det gäller en mindre del av arbetarna, som anses vara utsatta för större hetta än de andra och som därför fått fyrskiftsindelning, så att de skifta oftare och stå vid sitt arbete mindre stunder i sträck.

Hittills är det endast Norge, som har ratificerat denna konvention, och jag misstänker, att det kommer att dröja mycket länge, innan man kan få de länder, som regeringspropositionen talar om, att ratificera. Det förutsätter ju, att Tjeckoslovakien, som nu har 56 timmars arbetsvecka, skall gå ned till 42 timmar.

Saken ligger nu så till här i dag, att regeringen genom sin tjänstförrättande departementschef framlagt ett färdigt lagförslag, som föreskriver 42 timmars arbetsvecka vid svenska fönsterglasbruk med automatisk tillverkning, men att denna lag icke skall träda i kraft förrän på dag, som Konungen äger att bestämma. Av motiveringen framgår, att avsikten är, att lagen icke skall tillämpas, förrän ratificering av konventionen har gjorts av vissa uppräknade länder, varefter även Sverige i sin tur skulle ratificera. Jag tycker för min del, att redan den omständigheten, att man på förhand skall antaga en sådan lag, är ägnad att inge vissa betänkligheter. Man vet ju icke, hur lång tid det kan dröja, innan möjlighet till ratificering föreligger. Det kan hända mycket under mellantiden, som kan medföra, att lagen, då äntligen det tillfälle inträder, när den skall träda i kraft, är otidsenlig och olämplig. Överhuvud taget finner jag det icke vara tilltalande att antaga en lag, som är byggd på framtiden i sådan grad som denna.

Jag kommer sedan över till frågan, huruvida det är önskvärt för Sveriges del att gå in för denna lagstiftning och att biträda den konvention, som vi i dag behandla. Såsom herr Hage nämnde, finns det endast två smärre automatiska fönsterglasbruk här i landet. Det ena ligger i Oxelösund och tillhör Oxelösunds järnverksaktiebolag, och det andra är det gamla glasbruket Glava i Värmland. Vid det sistnämnda ha flera generationer glasbruksarbetare hittills haft sin utkomst. Inom utskottsmajoriteten ha vi ansett, att det icke i propositionen anförts sådana skäl, som skulle motivera, att de arbetare, som arbeta vid dessa automatiska fönsterglasbruk, skulle behöva beredas starkare skydd emot hälsofara än andra likartade arbetargrupper. Det saknas i propositionen varje stöd av medicinska auktoriteter. Vi ha därför fått den uppfattningen, att propositionen vilar på synnerligen vaga grunder. Det finns nämligen många andra kategorier av arbetare, som arbeta under fullt lika ogynnsamma, om icke ännu ogynnsammare förhållanden än arbetarna vid fönsterglasbruken. Det talas så mycket om hettan vid glasugnarna. Rent tekniskt sett är hettan i glasugnarna 1,200 grader, men i järnverkens smältugnar har man 1,600 grader. Det är därav alldeles tydligt, att de arbetare, som arbeta vid våra järnverk, i stor utsträckning få arbeta vid högre temperatur än de glasbruksarbetare, som det här är fråga om.

Vid Oxelösund är järnverket det huvudsakliga, medan glasbruket mera är en binäring för denna industri. Om nu arbetstiden för arbetarna vid den mindre tillverkningen, glasbruket, skulle genom lag regleras till 42 timmar per vecka, så skulle det nog icke dröja länge, förrän arbetarna vid järnverket med viss rätt, skulle jag vilja säga, komme att fråga sig, varför de skulle bli så orättvist behandlade, och skulle komma att kräva 42 timmars arbetsvecka

Ang. lag om arbetstiden vid automatisk tillverkning av fönsterglas m. m.
(Forts.)

även de. Det skulle bli strid om den saken, och man skulle snart finna, att vi här gett oss in på en synnerligen farlig väg. Jag ber att få erinra om att medan de glasbruk, som det här är fråga om, sysselsätta omkring 125 arbetare, så äro inom den svenska järnverksindustrien anställda mellan 20,000 och 25,000. Det kan därför medföra mycket svåra ekonomiska konsekvenser att beträda denna väg, och jag vill för min del bestämt avråda därifrån.

De direkta ekonomiska konsekvenserna för dessa glasbruk får man icke heller alldeles bortse ifrån. Det är ju så, som alla känna till, att vi i vårt land ha rätt ansevärt högre arbetslöner inom industrien än i de länder, som konkurrera med oss. Skulle vi nu ordna det så, att man vid dessa glasbruk skulle behöva nyanställa en del arbetare — det har beräknats till ett 30-tal — så skulle därav följa en sådan ökning av tillverkningskostnaden, att man bestämt kan säga, att detta gamla anrika Glava glasbruk i Värmland skulle nödgas nedlägga driften. Huruvida Oxelösunds glasbruk också skulle behöva göra det, är mera ovisst, ty det har ju sin järnverksdrift som huvudrörelse, vilken åtminstone för närvarande är ganska lönande — den har tidigare varit ganska ogynnsam — och det kan därför tänkas, att Oxelösunds järnverk skulle komma att fortsätta med sin fönsterglastillverkning, även om den skulle gå med förlust.

Ur arbetslöshetssynpunkt har denna fråga egentligen ingen som helst betydelse, eftersom endast ett 30-tal arbetare skulle kunna få arbete, om man skulle gå in för den föreslagna lagstiftningen och glasbruken — högst osannolikt förresten — skulle ändå kunna fortsätta driften.

Slutligen vill jag nämna, att lagförslaget och ratificeringen av konventionen avstyrkts av socialstyrelsen, vilket skett, sedan man genom särskild inspektion vid glasbruken övertygat sig om där rådande arbetsförhållanden. Vidare har majoriteten av arbetsrådet förklarat, att det bör vara 48 timmars arbetsvecka inom denna industri. Slutligen har den svenska delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet avstyrkt, att Sverige skall gå in för ratifikation av den ifrågakvarande konventionen. Visserligen anmälde därvid landsorganisationens dåvarande ordförande en reservation häremot, men det torde icke kunna tillmätas så stor betydelse, eftersom han kanske gjorde det mera av plikt än av någon inneboende känsla av att det skulle vara riktigt för vårt land.

Herr talman! Jag ber med stöd av vad jag här har anfört att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Gardell* i Gahns instämde häruti.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Jag skall icke för min del uppehålla kammaren länge. Skulle jag gå in på att söka bemöta den föregående ärade talarens alla anförda punkter, så skulle jag tyvärr nödgas uppehålla mig ganska länge vid saken.

Först och främst vill jag påpeka, att det fanns icke i de avgivna yttrandena något påstående om att Glava glasbruk skulle nedläggas, även om kommerskollegium har sagt, att det kanske kunde bli en svår ekonomisk påfrestning.

Förhållandet är ju det, att när det gäller dessa internationella konventioner, som skola föredragas i de olika parlamenten, så står man här i svenska riksdagen och säger, att vi kunna väl icke ratificera, när våra konkurrenter icke ha ratificerat, och i motsvarande riksdag i ett annat land säger man, att hur kan ni begära, att vi skola ratificera, när Sverige, som är en så svår konkurrent, icke vill ratificera. Följden härav blir, att de intressen, som överhuvud taget

Ang. lag om arbetstiden vid automatisk tillverkning av fönsterglas m. m.
(Forts.)

anse, att Genèvearbetet om möjligt borde försvinna, kunna spela ut det ena landet mot det andra. Jag har nu menat, att man på denna punkt skulle kunna undvika dylika konsekvenser därigenom, att Sverige förklarar sig berett att biträda konventionen under vissa förutsättningar, nämligen att våra värsta konkurrentländer också besluta ratifikation. Skulle man här bifalla Kungl. Maj:ts förslag, så betyder det ingenting annat än att man exempelvis i Tjeckoslovakien icke längre för en avvisande hållning kan åberopa, att Sverige icke vill vara med om detta. Jag skall icke vidare utföra detta resonemang, eftersom var och en lätt kan konstatera, hur det i detta avseende går till på olika håll.

Den föregående ärade talaren sade sig tro — jag vet icke om det var en förhoppning eller om han var ledsen över att behöva tro det — att dessa tre länder, Tjeckoslovakien, Frankrike och Belgien, icke på mycket länge skulle komma att ratificera. För Frankrikes och Belgiens del vore detta ju rätt besynnerligt, eftersom 42-timmarsveckan där i rätt stor utsträckning redan är genomförd. Om emellertid hans förväntan skulle visa sig befogad, så reduceras ju också i proportion därtill alla de faror, som han så livligt utmålade som ett resultat av att bifalla Kungl. Maj:ts förslag. Antingen måste man ju mena, att dessa faror äro mycket allvarliga, därför att man väntar sig, att lagstiftningen skall träda i kraft inom kort tid, eller också äro de icke så farliga, eftersom man väntar, att lagstiftningen kanske icke ens skall träda i kraft förrän vid en tidpunkt, då den är alldeles otidsenlig. Jag förmodar, att den ärade talaren därmed menade, att man kanske vid den tidpunkten vill gå till en mycket längre förkortning av arbetstiden än som här föreslagits.

Jag har för min del prövat ärendet, och jag kan icke finna, att alla dessa farhågor äro berättigade. Jag skulle ha förstått den ärade talaren, om han hade huvudsakligen rest sitt motstånd på *en* punkt, nämligen den eventuellt prejudicerande betydelsen av denna lagstiftning. Han nämnde visserligen, att det särskilt för järnverksindustrien kunde bli vanskligt just med hänsyn till det prejudikat, som här skapades. Eftersom det är första gången det föreslås, att en viss grupp av arbetare skulle få en kortare lagligt reglerad arbetstid än 48 timmar, skulle jag ha begripit, om han lagt sitt huvudmotstånd på denna punkt. Jag skall icke nu taga upp saken. Jag tror icke, att det kommer att spela så stor roll ens ur prejudikatsynpunkt, därför att jag är tämligen säker på att man kommer ändå att mycket noggrant pröva varje särskild sak för sig, i fall man skulle föreslå ytterligare förkortningar av arbetstiden.

Jag kan gärna bekänna, att jag vet, att i svenska riksdagen finns icke tillräckligt intresse för att undanröja hindren för ratifikation av konventioner. Detta förslag innebär ingenting annat än att Sverige för sin del icke vill vara med om att utgöra ett hinder för en mera allmän ratifikation, vilket efter min uppfattning skulle kunna ske utan någon olägenhet för vårt land.

Det är vad jag har att säga. För min del är jag intresserad av att arbetet i Genève i möjligaste mån vinner framgång. Därför har jag ansett mig böra lägga fram saken för riksdagen. Att hos de borgerliga partierna icke finnes ett motsvarande intresse är jag ganska medveten om. Jag har därför, uppriktigt sagt, knappast räknat på att det skulle bliva bifall till detta förslag till konvention. Regeringen har visat sin goda vilja. Om riksdagen icke vill följa den, är det ingenting att göra åt den saken.

Herr **Hassler**: Herr talman! Jag skall tillåta mig att säga några ord med anledning av det anförande, som herr statsrådet och chefen för socialdeparte-

Ang. lag om arbetstiden vid automatisk tillverkning av fönsterglas m. m.

(Forts.)

mentet höll i fråga om arbetstiden inom fönsterglasindustrien. Det är två väsentliga synpunkter, som utskottet har anfört och som varit bestämmande för vårt ståndpunktstagande i denna fråga.

Den ena är faran för den utländska konkurrensen. Enligt vad ämbetsverken, särskilt kommerskollegium, understrukt, föreligger en bestämd risk för nedläggande åtminstone delvis av den svenska fönsterglasindustrien ifall dess produktionskostnader ytterligare ökas. Nu säger visserligen herr Hage, att man eliminerat konkurrensen genom den utformning, som reservanternas förslag fått, nämligen att man skall vänta, till dess konventionen ratificerats av de viktigaste länderna. Jag vill då påpeka, att konkurrensen givetvis kvarstår på grund av den skillnad i löner och produktionskostnader i övrigt, som finnes inom industrierna i olika länder. Jag vill också påpeka en annan sak, nämligen att en av de förnämsta producerande staterna i denna bransch är Tyskland, som icke är med i arbetsorganisationen och veterligen ännu icke genomfört någon reglering av arbetstiden inom industrien. Man kan icke säga, att konkurrensen är borta, så länge det kan befaras, att ett av de viktigaste konkurrentländerna slår ihjäl vår svenska fönsterglasindustri, om dess konkurrenskraft ytterligare försvagas.

Det var den ena saken. Jag vill icke lägga huvudvikten vid den, utan det är det, som herr statsrådet kallade den prejudicerande verkan av lagstiftningen som varit det avgörande skälet för oss. Om man på ett litet arbetsområde, som endast innefattar omkring 125 arbetare, inför en speciallagstiftning med hänsyn till särskilt pressande arbetsförhållanden inom branschen, kan man icke rimligen undgå att också se till, om icke inom andra områden finnas liknande arbetsförhållanden, som kunna påkalla motsvarande åtgärder. Jag vill erinra, att det ena av våra fönsterglasbruk, vid Oxelösund, är ett annex till ett stort järnbruk på platsen. Resultatet kunna vi tänka oss, om vi genomföra en sådan här reglering av arbetstiden inom fönsterglasindustrien. Inom järnbruket skulle då finnas ett stort antal arbetare, som ha vanlig arbetstid, medan fönsterglasbrukens arbetare fått en särställning.

Vi kunna faktiskt icke överskåda konsekvenserna av ett antagande av regeeringsförslaget. Vi veta icke, hur stora områden det är, där det finnes liknande förhållanden, och hur många arbetare det gäller att taga hänsyn till. Innan man bestämmer sig för ett förslag, måste man ju veta, vilka konsekvenser det blir, i fall man går med på förslaget. Det upplyses icke i propositionen. Jag tror, att jag kan säga, att för utskottsmajoriteten har varit det avgörande, att man faktiskt icke kunnat överskåda följderna av, vart ett antagande av propositionen skulle leda. Det hade varit riktigare, att en utredning gjorts angående på vilka områden och i vilken omfattning det kräves åtgärder, motsvarande dem som föreslås i denna proposition, innan man föreslår dess antagande av riksdagen. Vi kunna sålunda i närvarande stund icke se, vart detta leder. Vi måste också säga, att om vi genomföra en reglering av arbetstiden till 42 timmar på detta område, äro vi nästan skyldiga att fortsätta, ifall det visar sig, att liknande förhållanden råda på andra områden.

Därtill kommer, att enligt vad socialstyrelsen upplyser hava betydande förbättringar ägt rum inom denna verksamhet. Socialstyrelsen säger också, att ytterligare förbättringar äro möjliga att genomföra. Vi tycka då, att det är rimligt att först förbättra arbetsförhållandena så mycket som möjligt. Kan man icke göra det så, att arbetsförhållandena medgiva normal arbetstid, då må man taga i betraktande att göra ändringar på den punkten. Men i varje fall bör man icke göra ändringar, innan man fått jämförelsematerial, som

Ang. lag om arbetstiden vid automatisk tillverkning av fönsterglas m. m.
(Forts.)

säger, huru det står till inom andra industrigrenar, och vilka konsekvenser detta har.

Herr talman! Jag vill till sist inlägga en protest mot socialministerns yttrande, att det icke finnes tillräckligt intresse i riksdagen för dessa frågor. Jag tror till och med, att han ville göra gällande, att från borgerligt håll det föreläge medveten obstruktion mot de resultat, som arbetskonferensen framlägger. Jag vill säga, att så är icke fallet. När vi här liksom i fråga om 40-timmarsveckan gått emot förslag, som kommit från arbetskonferensen, har det varit på uttryckligen angivna, sakliga och övertygande grunder. Det är icke fråga om någon principiell motsättning till dessa förslag. Men vi hava funnit i både det ena och det andra fallet, att förslagen varit upplagda så, att de icke kunna godtagas med hänsyn till de förhållanden, som äro att räkna med här hemma.

Är antagandet av ett visst förslag riskabelt med hänsyn till svenska förhållanden, kan man icke rimligen göra gällande, att förslaget skall godtagas därför att det emanerar från den internationella arbetsorganisationen. Vi kunna icke ställa förhållandena här i landet på huvudet bara för att få tillfälle att ratificera internationella konventioner. Vi måste se till, att de anordningar, som genomföras, äro hållbara med hänsyn till svenska förhållanden och icke leda till konsekvenser, som vi sedan få ångra.

Det är skillnaden mellan socialministerns och andra lagutskottets ståndpunkter, att socialministern söker genomföra internationella konventioner för att binda vårt land och andra länder vid vissa anordningar, medan utskottet icke i och för sig motsätter sig denna utveckling men icke vill gå med på reformer förrän vi veta, att inga menliga konsekvenser inträffa för vårt land. Det är dock vårt lands intressen vi måste i första hand se till vid sidan av de utländska förhållandena. Detta har för oss varit avgörande, herr talman, och icke någon ovilja mot detta förslag i och för sig. Men förslaget har lika litet som det vi behandlade för några veckor sedan lagts upp så, att man kan genomföra det. Vem som bär skulden här för vill jag låta vara osagt.

Arbetsrådet har i sitt i propositionen intagna yttrande sagt: »Man kan icke undgå att fråga sig, varför internationella arbetsorganisationen begränsat sin aktion för berörda i och för sig behjärtansvärda och från social synpunkt välmotiverade syften till att avse allenast den automatiska fönsterglasindustrin, då liknande förhållanden råda på åtskilliga andra håll.» Det är detta vi menat vara det avgörande. Vi kunna icke gå in för att avhjälpa vissa förhållanden på ett litet specialområde utan att hava klart för oss konsekvenserna för industrien och näringslivet i dess helhet. Aktionen har från arbetskonferensens sida lagts på felaktigt sätt och leder ej till godtagbart resultat.

Jag kan sluta med att säga, herr talman, att jag för min del icke skulle hava funnit det begripligt om socialministern tagit upp frågan överhuvud om sådana speciella begränsningar av arbetstiden, som kunna vara motiverade av alldeles speciella arbetsförhållanden. Det är en fråga, som kanske kan förtjäna en undersökning. Men det går icke an att taga ut ett specialområde med 125 arbetare och för detta stifta en särskild lag med en lång rad paragrafer. Det måste medföra att man för en mängd specialområden får olika lagar vid sidan av den allmänna arbetstidslagen. Till slut bleve det ett oöverskådligt komplex av arbetstidslagar, vilkas tillämpning skulle vålla utomordentliga svårigheter. Det är också en konsekvens, som man måste taga hänsyn till.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. lag om arbetstiden vid automatisk tillverkning av fönsterglas m. m.
(Forts.)

Herr Hage: Herr talman! I anledning av det sista yttrandet ber jag endast att få säga, att jag är övertygad, att om man går den andra vägen och försöker komma fram med en lagstiftning, som omfattar ett mycket vidlyftigt område, så möter man säkerligen ett lika starkt motstånd från det håll, som herr Hassler representerar. Jag tror därför, att det tjänar bra litet till att resonera på det sätt, som herr Hassler gör. Motståndet blir nog ungefär lika stort vare sig man går den ena eller den andra vägen.

Den, som suttit i andra lagutskottet sedan detta utskotts tillkomst, har nog ett ganska starkt intryck av, att socialministern gav uttryck för en verklig erfarenhet, när han yttrade sig på det sätt han gjorde, att den borgerliga sidan i ganska stor utsträckning är ointresserad för en hel del sådana här förslag. Det framstår som ett faktum för den, som suttit i andra lagutskottet under alla dessa år, att när man skall genomföra sociala lagar och bestämmelser och de borgerliga gå med, så sker det under stor suckan och vecklagan och ytterst ogärna. Kan man försäkra något, så gör man det så oändligt gärna. Kan man avslå det, gör man det ännu hellre. Det bör slås fast i protokollet.

Till detta skulle jag vilja lägga ytterligare några ord. Det har talats om den ojämnhet, som — om man nu bifölle propositionen — skulle komma att existera i fråga om *arbetstiden* med avseende å vissa industrier, som äro någorlunda närbesläktade och likartade med avseende å arbetets art etc. Det är naturligtvis beklagligt, om en lagstiftning verkar på det sättet. Men jag vill redan nu säga, att en sådan ojämnhet existerar redan. Det finnes naturligtvis en hel del områden, där arbetarna och andra anställda på grund av omständigheterna tvingas till längre arbetstid än vad som är bestämt för andra arbetare. Det kan vara ofrånkomligt. Det kan hända, att det rättas till i framtiden. Jag tänker på en hel del folk, som sysslar med vaktarbete och sådant och som har mycket lång arbetstid. Jag tycker icke, att det finnes anledning, att den omständigheten, att en del arbetare i den ställningen får en mycket lång arbetstid, skall användas som bevis för att man ej kan genomföra något på *andra* områden. Jag föreställer mig i stället, att man kan gå fram på det ena området efter det andra. Även om det skulle bli så, att ett sådant beslut som detta på sätt och vis prejudicerar till att fortsätta med nedsättning av arbetstiden, tycker jag icke, att detta vore orimligt. Jag föreställer mig, att varje gång man tar upp ett sådant spörsmål om nedsättning av arbetstiden, blir det diskussion om vi kunna genomföra den. Jag är övertygad, att med den sammansättning riksdagen har, kommer man icke att sträcka sig för långt. Jag tror alltså, att detta, som här föreslås, icke är synnerligen farligt. Ja, jag är övertygad att, även om detta beslut fattas, som innebär, att man nedsätter arbetstiden, kommer det visserligen att av oss användas som motiv för att genomföra nedsättning på andra områden; men jag är också övertygad om, att herrarna på andra sidan icke vika för det argumentet.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr Hassler: Herr talman! Jag skall be att få svara ett par ord på det sista herr Hage sade. Trots den ringa erfarenhet jag har av riksdagsarbetet och arbetet i andra lagutskottet, kan jag ej godkänna vad herr Hage sade, att man från borgerligt håll med suckan och vecklagan går in för sociala åtgärder och ser till att försäkra dem så mycket som möjligt. Jag tror icke, att ett sådant uttalande gör rättvisa åt de borgerliga ledamöternas arbete i utskottet. När man kommer med sakskül och söker sakligt diskutera spörsmålet om

Ang. lag om arbetstiden vid automatisk tillverkning av fönsterglas m. m.
(Forts.)

ett visst förslag bör godkännas, så kan det icke vara ett avgörande argument att svara: »När herrarna icke vilja gå den ena vägen, som vi anvisat, komma herrarna, även om vi anvisa en annan väg, säkert att motsätta sig det.» Därom vet man intet. Man vet bara, att vi komma vid förekommande tillfällen att sakligt granska de förslag, som framläggas, och låta oss vara angeläget att motivera vårt ståndpunktstagande med utförligt angivande av skälen därför.

Vad det intresse beträffar, varmed denna fråga omfattas från olika håll, så kan jag icke underlåta att säga, att när socialministern avlägsnar sig omedelbart efter sitt anförande, utan att bry sig om att övervara den fortsatta debatten, tyder det icke på något särskilt stort intresse för saken.

Jag vill till sist kraftigt understryka, att om man ger sig in på detaljregleringar då och då och här och där, herr Hage, kommer man absolut att stöta mot det mänskliga sinnet för rättvisa och konsekvens. Genom diverse mer eller mindre godtyckligt insatta partiella reformer kan man inte skapa en ordning, som kan godtagas av människor i allmänhet. Man måste tänka på att handla någorlunda likformigt och rättvist. Den synpunkten framhöll jag i slutet av mitt förra anförande. Den kommer man sannerligen icke ifrån.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Hage, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 29, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 91 ja och 88 nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 9.

Ang. ändring i gällande taxa för frakt å statens järnvägar av hö. Slutligen upptogs till behandling andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion angående ändring i gällande taxa för frakt å statens järnvägar av hö.

I en inom andra kammaren väckt och till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 231, hade herr *Olofsson* i Digernäs föreslagit, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring i statens järn-

Ang. ändring i gällande taxa för frakt å statens järnvägar av hö. (Forts.)
vägars frakttaxa tariff 10, att last av hö på minst sjutusen kilogram finge befraktas för samma pris per kg som nu gäller enligt nämnda tariff.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet var fogad reservation av herrar *Werner* i Höjen och *Jonsson* i Skedsbygd beträffande viss del av motiveringen.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **Werner** i Höjen: Herr talman! Till det föreliggande utlåtandet har jag och herr *Jonsson* i Skedsbygd avgivit en reservation beträffande viss del av motiveringen, och jag skall be att med några ord få motivera denna reservation.

Frågan om förbättrade avsättningsmöjligheter för det norrländska jordbrukets produkter synes nära sammanhånga med frågan, huruvida importen av jordbruksprodukter från Finland kan på ett effektivt sätt regleras. Det har för utskottet varit fullkomligt klart, att så länge denna import fortgår utan varje reglerande bestämmelse till rena dumpingpriser, är en eventuell nedläggning av vissa frakttaxor på Norrland utan större värde för det norrländska jordbruket. Härom har utskottet varit fullständigt enigt. Då frågan om den finska importen helt nyligen varit föremål för behandling i riksdagen, saknas nu anledning att närmare ingå på detta spörsmål. Om jag skulle göra mig till tolk för det norrländska jordbruket, skulle jag dock vilja uttrycka den förhoppningen, att en reglering av importen från Finland snarast möjligt måtte komma till stånd.

Av den utredning, som företagits i denna fråga, framgår, att inom Norrland finnas vissa överskottsområden och vissa underskottsområden, där varuutbyte orterna emellan skulle ha ett visst värde. Det är sannolikt, att en omreglering av statens järnvägstaxor skulle kunna medföra lättnader i varuutbytet mellan dessa orter och även medföra vissa fördelar, icke blott för de orter, som ha överskott, utan även för dem, som ha underskott och alltså behov av att köpa produkter. Det synes emellertid, som om järnvägsstyrelsen i viss mån skulle sakna sinne för nödvändigheten av att smidigt anpassa sina taxor, när det gäller jordbrukets fraktproblem, och det är av den anledningen, som jag har velat deklarerat en gentemot utskottet avvikande mening. Utskottet säger nämligen här på sid. 1 i sista styckets första sats: »För egen del vill utskottet framhålla, att utskottet finner det mindre lämpligt, om riksdagen skulle, på sätt i den föreliggande motionen föreslås, taga befattning med en viss detalj i fråga om statens järnvägars taxesättning.» Jag vill påpeka, att järnvägsstyrelsen är ett statens organ, som har hand om förvaltningen av ett mycket stort och omfattande trafikmonopol. Att ytterligare stärka den makt, som detta organ redan nu har, anser jag betänkligt, i den mån som riksdagen därmed skulle avhända sig möjligheterna att i nödiga fall lämna korrektiv rörande järnvägsstyrelsens taxesättning. Jag anser, att det inget en känsla av trygghet, om riksdagen bibehåller denna sin rätt att i fall av behov korrigerat järnvägsstyrelsen, då styrelsen kanske icke alltid beaktar de olika intressen och behov, som kunna förefinnas i fråga om fraktförhållandena. Jag kan icke inse, att det på något sätt är nödvändigt, att riksdagen öppet och utan särskilt motiv deklarerar, att riksdagen icke vill eller anser det nödvändigt att blanda sig i järnvägsstyrelsens sätt att fastställa taxorna. Ur den synpunkten har jag ansett mig nödsakad yrka, att ifrågavarande sats måtte utgå ur utskottsutlåtandet.

Ang. ändring i gällande taxa för frakt å statens järnvägar av hö. (Forts.)

Vidare säger utskottet här: »Men även bortsett från betänkligheter av sådan art kan lämpligheten av den av motionären föreslagna åtgärden ifrågasättas, när densamma skulle kunna leda till förfång för lantbruket i övre Norrland.» Det föreligger icke något som helst bevis för att denna sats är riktig. Jag yrkar, att även den måtte utgå ur utskottsutlåtandet.

Det är dessa bägga yrkanden, som jag med min reservation avsett att framställa.

Herr **Olofsson** i Digernäs: Herr talman! Den föregående talaren sade, att den föreslagna nedsättningen av frakt för hö har liten betydelse och att här en importreglering måste komma till stånd, om det skall bli något bevänt med det hela. Jag har ungefär samma uppfattning, men jag kunde icke undgå att väcka denna motion med den kännedom jag har om förhållandena i Jämtland innevarande år. Vi hade där en rik höskörd föregående sommar, och den ligger nu osåld. Det finns ingen köpare till den, och säljes det en liten smula, är det till så lågt pris, att detta omöjligt kan täcka produktionskostnaderna. Jag har mig i alla fall bekant, att något hö gått från Jämtland till Norrbotten även i vinter. Jag tänkte då, att om man hade kunnat få den billigare frakt, som jag här föreslagit, så skulle detta kunnat leda till att det blivit litet mera avsättning av det jämtländska höet i Norrbotten. Men det är, som utskottet säger, lönlöst, när finnarna sälja sitt hö däruppe till så låga priser, som nu är fallet. Anledningen till att det sålts en smula hö från Jämtland till Norrbotten lär vara att, som jag hört sägas, det finska höet är undermåligt till kvaliteten.

Sedan kommer utskottet in på vad här förut framhållits, när denna fråga varit uppe, nämligen att det liksom råder en avundsjuka hos Västerbottens och Norrbottens jordbrukare, som alltså befara, att vi skulle tränga ut dem i konkurrensen genom att vi kunde lämna vårt hö till så billiga priser, att vi kunde sälja före dem. Det är rakt icke min mening, och det framgår icke heller av min motion. Den går ut på att vi skola konkurrera med finnarna och icke med landskapen norrut. Mitt förslag om fraktnedsättning gäller för dem likaväl som för oss, som bo sydligare. Norrbottningarna kunna samtidigt erhålla billigare frakter till Malmberget och de trakter, där de förut varit vana att sälja sitt hö.

Nu har motionen varit ute på remiss till icke mindre än åtta olika institutioner. Av dem är det fyra, som velat tillstyrka motionen, och fyra, som gått emot den. Bland dem, som gått på avslag, befinner sig naturligtvis järnvägsstyrelsen. Jag har samma uppfattning som den föregående talaren, vad det gäller järnvägsstyrelsen. Den vill icke sätta ned frakter på jordbruksprodukter men väl på industriprodukter, t. ex. på träkol, som industrien behöver köpa. Det är billigare frakter på den varan och även på andra produkter, som industrien behöver, än på hö. Det har varit så länge. Man vill ogärna gå in på järnvägsstyrelsens område, utan järnvägsstyrelsen skall i dessa frågor vara den helt och hållet dominerande. Man vill icke rubba på något av vad järnvägsstyrelsen bestämt i fråga om sina frakttaxor. Jag tycker, att det nästan borde vara tvärtom. Riksdagen har bättre kännedom om lantmannaförhållandena, än vad kungl. järnvägsstyrelsen har, och den borde hjälpa lantmännen och icke jämt streta emot. Att frakterna på hö äro oskäligen, det förstår var och en, när finnarna kunna frakta sitt hö långa vägar ungefär hälften så billigt, som man kan på den svenska sidan.

Nu finner jag för min del, att de utlåtanden, som inforrats mer tala för motionen, i vad gäller motiven. Det är starkare motiv för dem, som yrka bifall till motionen, än för dem, som gå emot den. Den där avundsjukan mellan de

Ang. ändring i gällande taxa för frakt å statens järnvägar av hö. (Forts.) norra länen samt Jämtlands och Hälsinglands förstår jag icke. Den borde avpolletteras, ty det har rakt inte varit meningen med min motion att hindra norrbottningarna eller västerbottningarna från att sälja sitt hö till Malmberget utan tvärtom. Men konkurrensen från Finland måste bort.

Om jordbruksministern hade varit här, skulle man kunnat vara frestad att framställa en interpellation till honom samt bedja honom taga sig an denna sak och söka att genom en reglering få fram ett bättre tillstånd. Men även om han varit här, hade jag haft mycket liten förhoppning i den vägen, ty han är icke den, som vill gynna Norrlands intressen, snarare tvärtom.

Jag vet icke, hur man skall bete sig i denna sak. Men om man ville bifalla motionen, skulle det dock innebära ett framsteg. Finge man litet billigare frakter, skulle det bli större möjligheter att sälja det hö, som finnes i överflöd både i Jämtland och Hälsingland samt även i andra trakter.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr **Andersson** i Malmö: Herr talman! Jag skall be att på utskottets vägnar få säga några ord om utskottets behandling av denna motion.

Motionen avser ju en fraktnedsättning för handpressat hö. Som motionären här omnämnde, var det meningen, att man från södra Norrland eller Jämtland och Hälsingland skulle få lättare att sälja hö till övre Norrland. Vi ha i utskottet försökt att tränga så djupt in i denna fråga, som det varit oss möjligt, och vi ha, som också den föregående ärade talaren omnämnde, gjort förfrågningar hos järnvägsstyrelsen och olika lantmannasammanslutningar i de nordliga delarna av landet, således de delar, som beröras av de förslag, som motionären här framställt. Det har framgått, att höproducenterna i övre Norrland ha motsatt sig det förslag, som herr Olofsson i Digernäs framställt. Man har bland annat sagt, att konkurrensen från Finland, som man förutsätter skulle hindras, icke lättas, även om motionen nu skulle komma att bifallas, och järnvägsstyrelsen framhåller, att den lindring av frakten, som här avses, även skulle komma de finska trafikanterna till godo. Järnvägsstyrelsen säger nämligen på ett ställe: »Här må ock erinras om, att med en sådan allmän taxeändring, som motionären ifrågasätter, skulle fraktsänkningen komma jämväl de finska exportörerna till godo. Taxeändringen skulle därför säkerligen icke medföra den konkurrensförmåga för de svenska producenterna, som motionären tänkt sig.»

Bland de sammanslutningar, som yttrat sig i frågan, är även Västerbottens lantmannaföreningars förbund, som i fråga om höproduktionen i övre Norrland bland annat säger: »Hos vårt förbund ha av jordbrukare enbart omkring Umeå anmälts till försäljning denna säsong c:a 3.5 milj. kg hö, av vilket parti, efter vad vi nu kunna se, avsättning kan vinnas för endast cirka $\frac{1}{4}$.» Av detta uttalande framgår, att uppe i övre Norrland, i varje fall i stora delar därav, finns gott om hö, och därför är man där icke vidare angelägen om den konkurrens, som skulle uppstå, i händelse motionärens förslag bifölles.

När motionären talar om att några av de institutioner, som tillfrågats, ha yrkat bifall till motionen, vill jag därvidlag säga, att i fråga om konkurrensen från Finland ha dessa reserverat sig. De ha där icke fällt något bestämt omdöme, i varje fall icke i den riktning, som motionären tänkt sig. Gävleborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott säger: »Huruvida den av motionären ifrågasatta ändringen i fraktsatserna för hö å statens järnvägar är tillräcklig för att — i konkurrens med finnarna — möjliggöra behöflig ökning av höförsäljningen från nedre till övre Norrland, undandrar sig emellertid förvaltningsutskottets bedömande.» Således har här detta säll-

Ang. ändring i gällande taxa för frakt å statens järnvägar av hö. (Forts.)
skap i fråga om en väsentlig punkt uttalat, att det icke tror att vad motionären föreslagit skall medföra någon minskning av importen från Finland.

Jag skall icke yttra mig mer om de utlåtanden, som föreligga från olika håll. Jag vill bara blott konstatera, att det i detta fall finns olika intressen bland jordbrukarna i Norrland. Det är då rätt svårt både för utskottet och riksdagen att säga någonting bestämt, huruvida man skall ställa sig på den ena jordbrukarkategoriens sida eller på den andras.

Statens järnvägar har bl. a. uttalat, att vid missväxt i övre Norrland skulle fraktnedsättning kunna ifrågakomma, och de anse, att det kan vara rätt och rimligt. Järnvägsstyrelsen har också uttalat sig emot den minskning av järnvägarnas inkomster, som skulle bli en följd av att riksdagen skulle besluta lägre frakttaxor. Där kommer man in på det yrkande, som herr Werner i Höjen ställde.

Han har yttrat, att han vill ha bort ur utskottsutlåtandet den passus, där det heter: »För egen del vill utskottet framhålla, att utskottet finner det mindre lämpligt, om riksdagen skulle, på sätt i den föreliggande motionen föreslås, taga befattning med en viss detalj i fråga om statens järnvägars taxesättning.» Detta är utskottets mening, och jag får säga, att det skulle nog bli besvärligt för riksdagen, om den skulle ge sig in i statens järnvägars taxepolitik, om riksdagen skulle besluta rörande detaljer, rörande viss bestämd taxesättning. Statens järnvägar bör, såvitt jag kan se, lägga utslutande ekonomiska synpunkter på sin verksamhet. Om det är andra synpunkter, som i vissa fall skola dominera beträffande statens järnvägars taxesättning, få i det fallet andra åtgärder komma till. Då bör man ordna det på det sätt, som skett i fråga om den fraktlindring på kalk, som riksdagen förut beslutat, nämligen att riksdagen anvisar särskilt anslag för åstadkommande av denna fraktlindring. Om en sådan fraktlindring skall ske mot de ekonomiska kalkyler, som statens järnvägar uppgjort, måste, såvitt jag kan se, konsekvensen bli, att riksdagen ställer medel till statens järnvägars förfogande i den utsträckning, som härvidlag är erforderlig.

Den andra satsen, som herr Werner i Höjen ville ha bort ur utskottets utlåtande, var den, där det heter: »Men även bortsett från betänkligheter av sådan art kan lämpligheten av den av motionären föreslagna åtgärden ifrågasättas, enär densamma skulle kunna leda till förfång för lantbruket i övre Norrland.» Den, som läser de utlåtanden, som föreligga från lantmannasammanslutningar i övre Norrland, kan icke få något annat intryck, än att vad utskottet där sagt, är fullständigt riktigt.

Herr talman, vad som kanske mer än något annat har varit utslagsgivande för utskottets inställning till detta problem, har varit de uppgifter, som vi fått, att det för närvarande pågår en utredning rörande foderförsörjningen i övre Norrland, en utredning som även skall omfatta de spörsmål, som här behandlas. Vi ha då inom utskottet ansett, att även om man skulle vilja tillmötesgå motionärens framställning, detta icke kunde ske under pågående utredning. Denna utredning måste ligga klar, och en överblick över förhållandena däruppe måste visas för riksdagen, innan riksdagen kan vara färdig att besluta de åtgärder i detta avseende, som kunna vara behövlige i fråga om foderförsörjningen för övre Norrland.

Med det sagda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Hansson** i Vännäsby: Herr talman! Då jag är från samma landsända som motionären och varit med om att i utskottet behandla föreliggande

Ang. ändring i gällande taxa för frakt å statens järnvägar av hö. (Forts.)
fråga, kan det kanske synas något märkvärdigt för kammaren, att jag avslutit mig till utskottet och alltså gått emot det förslag, som motionären här framställt. Jag finner det därför nödvändigt att med några ord förklara min ställning till frågan. Motionären har här relaterat, och däri är jag fullständigt enig med honom, att det av gammalt funnits möjligheter för jordbrukarna i Norrlands olika delar att få skicka något överskott av sina foder-tillgångar till Norrbotten, som sedan länge varit ett underskottsområde. Han förklarar, att detta förhållande ändrats därefter, att detta numera är omöjligt. Man kan icke utvinna ett sådant pris, att det ens räcker till att bekosta frakten för fodret till detta underskottsområde. Läget har därigenom blivit det, såsom han mycket riktigt framhållit, att det fortfarande råder samma förhållande med avseende på behovet i Norrbotten. Det tillgodoses nu liksom tidigare, men det tillgodoses från ett annat håll. Det är numera icke svenska lantmän, icke norrländska jordbrukare, som få tillgodose detta behov, utan det är utländska. Ty det är den överväldigande import, som tränger på ifrån gränstrakterna i Haparanda, som sköter om att detta underskott blir utfyllt. Saken sammanhänger ju i väsentlig mån med förhållanden, för vilka redogjorts i en motion, som vid innevarande riksdag framkommit här i kammaren under nr 607, och som var upptagen på kammarens föredragningslista den 11 mars detta år. Om man tittar på denna motion, finner man, att det icke bara är den här ifrågavarande varan det gäller utan i stort sett alla lantman-naprodukter, som kunna produceras inom vårt land, och som i stor utsträckning komma vägen över detta landområde. Men därtill kommer, att det foderunderskott i Norrbotten, som behöver fyllas, kommer huvudsakligen från det hållet. Det är denna viktiga omständighet, som gör, att det blivit omöjligt att med någon fördel befakta foder till detta underskottsområde.

Jag vill i detta sammanhang påpeka, att utöver vad som framkommit genom hörda myndigheter och lantmannasammanslutningar i Västerbottens och Norrbottens län har det intrasserat mig att efterhöra, vad foderpriset i parti kan utgöra i dessa gränstrakter. Jag har därvid fått den uppgiften, att det i regel är omkring 4.5 öre per kilogram. Om man då utgår ifrån, att motionärens önskemål skulle uppfyllas och den fraktnedsättning av kronor 1.25 per deciton, som här ifrågasättes, skulle beviljas, så innebär det i alla fall endast, att det pris man kunde få för varan vid inlastningsstationen, exempelvis på någon plats i Jämtland, skulle bli 2.09 öre per kilogram. Vid sådant förhållande kan man förstå, att hur man än vänder och vrider på detta problem, så kan det icke lända till någon nytta, om motionen skulle bifallas.

Nu säger motionären, att det här bara är dikterat av avundsjuka mellan de olika länen i övre Norrland, och att man av illvilja icke skulle vilja vara med på denna sak. För att motbevisa detta påstående skall jag be att få framhålla vad chefen för lantmännens centralförening i Jämtland — alltså i det län, varifrån motionären utgår — säger om saken. Han säger, att frakt-lindringen icke är till fyllest för att möta konkurrensen. När ett sådant påstående kommer just från det håll, varifrån motionären stammar, så är det underligt att från motionären höra sådana uttryck, som han utslungat här i kammaren. Jag är ledsen att behöva argumentera emot den ärevärdige representanten för Jämtlands län i denna kammare, men jag vill med bestämdhet påstå, att det icke är avundsjuka och illvilja eller något dylikt, som ligger bakom utskottets ställningstagande, utan att det helt enkelt är medvetandet om att förslaget om fraktnedsättning i detta fall icke kan lända till någon nytta. Jämtland, Västerbotten eller Ångermanland kunna under inga förhållanden skaffa sig någon marknad i detta avseende, därför att priserna i alla fall bli för låga. Den

Ang. ändring i gällande taxa för frakt å statens järnvägar av hö. (Forts.)
enda radikala hjälp, som här skulle kunna lämnas, vore att avstänga den odrägliga tillförsel, som för närvarande kommer från ett annat land.

När riksdagen behandlade bevillningsutskottets utlåtande nr 14, varvid en mycket livlig debatt om just denna import förekom, så upplystes det här i kammaren, att denna viktiga fråga låg under behandling hos statens jordbruksnämnd. Och med hänsyn till vad som framkommit här i dag angående denna detalj framgår det öppet och tydligt, att frågans behandling inom denna nämnd måste påskyndas och föras till ett resultat, som avför frågan från dagordningen.

Jag vill sålunda endast i korthet säga det, att anledningen till att vi motätta oss motionärens förslag är icke att söka i någon illvilja mot andra delar av Norrland eller något annat av de motiv, som enligt motionärens påstående här skulle föreligga, utan endast den omständigheten, att ett bifall till förslaget icke skulle lända till någon nytta. Om till äventyrs överskott skulle finnas inom vissa delar av Norrbotten och Västerbotten, skulle, därest detta förslag antoges, marknadspriset komma att sänkas med samma belopp som fraktnedsättningen komme att utgöra. Och i Västerbotten kunna vi ändock nu betinga oss 6 öre per kilogram; följderna skulle bli, att priset ginge ned till 4.75 öre per kilogram.

Så framfördes en invändning av en reservant beträffande ett uttalande i utskottets motivering. Den har redan berörts av utskottets ordförande. Jag vill instämma i vad han i det avseendet anförde. Jag tycker, att denna lilla detalj i fråga om befraktning av gods å statens järnvägar är ändock av mindre betydelse, och det kan knappast anses lämpligt, att riksdagen just skall lägga sig i en sådan liten detalj. Hans anmärkning mot senare delen av det moment han vid tillfället uppläste, rörande betänkligheterna mot lämpligheten att vidtaga den av motionären föreslagna åtgärden, vill jag bestämt reagera mot och framhålla, att därav framgår, att reservanten ändock icke till alla delar ser saken ur norrländska synpunkter, utan därvidlag yttrade han sig i en sak, som han icke riktigt kände till.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i sin helhet.

Herr **Olofsson** i Digernäs: Herr talman! Den siste ärade talaren sade, att det har ingen betydelse, om man sätter ned frakterna. Huru kan han säga det? När jag var hemma i påsk, hörde jag av en närboende granne, en handlande, att han sålt 8 vagnslaster hö till Norrbotten. Om han finge ännu billigare frakt, skulle det icke ha någon betydelse? Det vore underligt. Ju billigare frakterna bli, dess större måste betydelsen vara. Men jag är ense med utskottet därutinnan, att min motion icke är tillfyllest; det är den icke, men ett bifall till densamma skulle dock ha någon inverkan, särskilt sådan som ställningen är i Jämtlands län. Jag kan säga, att där råder ett förfärligt svårt läge för närvarande för bönderna. Vi ha fått en rik skörd av stråfoder, men vi ha fått fullständig missväxt på potatis, och vi hade en mycket svag skörd av säd. Lantmännen ha snart icke annat att sälja än sitt hö och litet mjölk, men det går icke att omvandla foder till mjölk på en gång, utan det tar sin tid. För närvarande är läget för bönderna där uppe så förtvivlat, efter min mening, att man knappast haft det värre. Man talar om goda konjunkturer. Ja, fjolårets konjunkturer voro väsentligt bättre — då kunde vi sälja hö till Tyskland och få t. o. m. upp till 7 öre per kilogram, men i år kan man icke få 4 öre vare sig vid regementen eller annanstans, och att sälja hö för 4 öre är precis detsamma som att jordbrukarna få arbeta ihjäl sig. Det täcker icke produktionskostnaderna. Att regeringen här borde gripa in tycker jag vore på sin

Ang. ändring i gällande taxa för frakt å statens järnvägar av hö. (Forts.)
plats, men jag säger som förut, med den nu sittande regeringen har jag ingen förhoppning på någon hjälp från det hållet.

Herr Hansson i Vännäsby: Herr talman! Jag ber att få återopa vad jag förut sade, nämligen att jag beklagar läget för bönderna. Jag anser, att det är synnerligen bedröfligt, och jag har gått ännu längre än motionären och sagt, att det är så ytterst ledsamt, just därför att tillgången i ett annat land uttränger den tillgång, som finns på den svenska marknaden av denna vara. Att en fraktnedsättning icke skulle åstadkomma någon inverkan på det närvarande läget, det vågar jag påstå. Då man vet, att priset på varan på avsättningsorten är 4.5 öre per kilogram och fraktkostnaden, efter den nedsättning som här föreslagits, skulle utgöra 2.41 öre, skulle vi ha kvar 2.09 öre som betalning för varan. Jag undrar, om en försäljare kan tänkas leverera hö till det priset. Därför anser jag, att en nedsättning icke kan inverka i närvarande läge.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen först propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Olofsson i Digernäs begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller tredje tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Vidare gav herr talmannen propositioner dels på godkännande av utskottets motivering, dels ock på bifall till det av herr Werner i Höjen under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Werner i Höjen, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner tredje tillfälliga utskottets motivering i utskottets förevarande utlåtande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Werner i Höjen under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt utskottets motivering.

§ 10.

Avgåvos följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 225, angående försvarsväsendets ordnande, nämligen:

- nr 735 och 736 av herr *Lovén*;
- nr 737 av fru *Eklund* och fröken *Wellin*;
- nr 738 av herr *Holmgren m. fl.*;
- nr 739 av herr *Holmgren*;
- nr 740 och 741 av herr *Ossbahr*;
- nr 742 av herr *Björklund*;
- nr 743 av herr *Lithander m. fl.*;
- nr 744 av herr *Holmström m. fl.*; samt
- nr 745 av herr *Nilsson* i Karlstad *m. fl.*

Vidare avlämnade herr *Aqvist* en motion, nr 746, om avslag å Kungl. Maj:ts proposition, nr 232, med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 28 september 1928 om statlig inkomst- och förmögenhets-skatt, m. m.

Samtliga ovannämnda motioner bordlades.

§ 11.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från bevillningsutskottet, nr 154, i anledning av vissa motioner avseende ändringar i fråga om automobilbeskattningen;

från bankoutskottet:

nr 155, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tilläggs-pension åt vissa i statens tjänst anställda personer;

nr 156, i anledning av framställningar angående ersättning till vissa personer i anledning av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring m. m.;

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beräkningen i vissa fall av pension åt lärarinna med delaktighet i lärarinnornas pensionsanstalt;

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillämpning av civila tjänstepensionsreglementet å personal, uppförd å indragningsstat för domänverket; och

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 2, 3 och 9 förordningen den 17 maj 1935 (nr 176) angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa m. m.;

från jordbruksutskottet, nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts under nionde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag till statens växtskyddsanstalt; samt

från riksdagens kansli:

nr 170, angående dels underlättande för avlägset boende barn att besöka de allmänna läroverken, dels ock angående tiden för den dagliga undervisningen vid de allmänna läroanstalterna; och

nr 171, angående reglering av rätten för såväl döpta som odöpta att till förutvarande förnamn lägga nya sådana.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 10, angående regleringen för budgetåret 1936/1937 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet; och

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv för kronans räkning av Näs kraftstation med tillhörande mark och vattenrätt i Dalälven m. m.;

bankoutskottets memorial och utlåtanden:

nr 30, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkten 6 av bankoutskottets utlåtande nr 20, i anledning av framställningar angående pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda eller förut anställda personer m. m.;

nr 31, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkten 14 av bankoutskottets utlåtande nr 20, i anledning av framställningar angående pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda eller förut anställda personer m. m.;

nr 32, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkten 22 av bankoutskottets utlåtande nr 26, i anledning av vissa framställningar rörande understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.;

nr 33, i anledning av väckta motioner angående viss ändring av sparbankslagen;

nr 34, i anledning av väckt motion om upphävande av 6 § b) i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsrätt för innehavaren av »Mimi Althainz professur i radioterapi» vid karolinska mediko-kirurgiska institutet;

nr 36, i anledning av väckta motioner om statsbidrag till kommuner för pensionering av vissa fjärdingsmän; och

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av Norsholm—Västervik—Hultsfreds järnvägsaktiebolags skuldförhållande till staten jämte i ämnet väckta motioner; samt

andra lagutskottets utlåtanden och memorial:

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till skatte av lägenheterna Gungsebro med Moholm nr 1, Hässlefallet nr 1 och Hassledalsängen nr 1 i Finnerödja socken av Skaraborgs län;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kommunala pensionstillskott m. m.;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 13 § lagen den 22 juni 1928 om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 14 § 3 mom. lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd;

nr 35, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i fattigvårdslagen m. m.;

nr 36, i anledning av väckta motioner om ändring i fattigvårdslagens bestämmelser om barns försörjningsplikt m. m.; och

nr 37, i anledning av remiss från andra kammaren av motionen nr 360 angående avskaffande av höstmönstringarna för värnpliktiga.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:
herr *Olsson* i Blädinge under 4 dagar fr. o. m. den 22 april och
, *Magnusson* i Skövde , 2 , , , 21 , .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.42 e. m.

In fidem
Per Cronvall.